

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра	Публічного управління та адміністрування
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Форма навчання	денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Мантуленка Антона Володимировича

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

на тему Державна політика відновлення ринку праці України
в умовах післявоєнної відбудови

(повна назва теми)

за матеріалами

(повна назва бази дослідження)

науковий керівник

к.е.н., доц.

(наук. ступінь, вчене звання)

(підпис)

Г. ПУРІЙ

(ініціал, прізвище)

Робота допущена до захисту в ЕК

Протокол засідання кафедри

від «20» січня 2025 р. № 6

В.о. завідувача

кафедри

(підпис)

к.е.н., доцент

Наук. ступінь, вчене звання

Г. ПУРІЙ

Ініціал, прізвище

Завдання на кваліфікаційну магістерську роботу
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра	Публічного управління та адміністрування
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Форма навчання	денна

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач
кафедри

_____	Г. ПУРІЙ
(підпис)	(Ініціал, прізвище)
«19» січня 2026 року	

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ
Мантуленку Антону Володимировичу

1. Тема роботи Державна політика відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови

Керівник роботи к.е.н., доцент Пурій Г.В.

затверджено наказом закладу вищої освіти від «20» жовтня 2025 р. № 719-ст

2. Строк подання здобувачем роботи до «19» січня 2026 р.

3. Зміст кваліфікаційної магістерської роботи, об'єкт, предмет та мета дослідження:

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДНОВЛЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ

1.1 Ринок праці як об'єкт публічного управління: сутність, функції, інститути та ключові показники

1.2 Державна політика відновлення ринку праці: поняття, цілі, принципи та інструменти

1.3 Післявоєнна відбудова як контекст трансформації зайнятості: виклики та можливості для України

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ ПРАЦІ ТА ОЦІНКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДНОВЛЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

2.1 Соціально-економічні умови функціонування ринку праці в період війни та підготовки до відбудови

2.2 Оцінка ефективності державної політики та програм сприяння зайнятості

2.3 Аналіз проблем та «вузьких місць» політики відновлення ринку праці в Україні

РОЗДІЛ 3 ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДНОВЛЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

3.1 Розробка концепції державної політики відновлення ринку праці в післявоєнній відбудові

3.2 План реалізації та оцінювання результативності державної політики відновлення ринку праці України

3.3 Перспективи відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови

Об'єкт дослідження: процес формування державної політики у сфері ринку праці України.

Предмет дослідження: сукупність теоретичних, методологічних положень та інструментів дослідження відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи: наукове обґрунтування та розробка практичних пропозицій щодо вдосконалення державної політики відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови з урахуванням сучасних соціально-економічних викликів та потреб ключових цільових груп населення.

5. Дата видачі завдання «31» жовтня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Підготовка розділу 1	29.12.2025 р.	29.12.2025 р.
2	Підготовка розділу 2	05.01.2026 р.	05.01.2026 р.
3	Підготовка розділу 3	12.01.2026 р.	12.01.2026 р.
4	Перевірка кваліфікаційної магістерської роботи на наявність ознак академічного плагіату	13.01.2026 р.- 14.01.2026 р.	13.01.2026 р.- 14.01.2026 р.
5	Отримання відгуку від наукового керівника	до 16.01.2026 р.	16.01.2026 р.
6	Подання кваліфікаційної роботи на перегляд завідувачу кафедри	до 19.01.2026 р.	19.01.2026 р.
7	Реєстрація завершеної кваліфікаційної роботи	до 19.01.2026 р.	19.01.2026 р.
8	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	20.01.2026 р.	20.01.2026 р.
9	Підготовка до захисту в ЕК	до 26.01.2026 р.	26.01.2026 р.

Завдання підготував науковий керівник

(підпис)

Пурій Г.В.

(прізвище та ініціали)

Завдання одержав

(підпис)

Мантуленко А. В.

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ *кваліфікаційної магістерської роботи*

здобувача спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Мантуленка А.В. «Державна політика відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови». – Державний університет економіки і технологій, 2025 р.

Кваліфікаційна магістерська робота містить 100 сторінок, 8 таблиць, 3 рисунки. При підготовці роботи використано 72 джерел.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи: наукове обґрунтування та розробка практичних пропозицій щодо вдосконалення державної політики відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови з урахуванням сучасних соціально-економічних викликів та потреб ключових цільових груп населення.

Завдання дослідження: розкрити теоретико-методологічні засади державної політики у сфері ринку праці; визначити особливості функціонування ринку праці як об'єкта публічного управління; проаналізувати стан і тенденції розвитку ринку праці України у 2023–2025 роках на основі актуальних статистичних даних; оцінити ефективність реалізації державних програм сприяння зайнятості; ідентифікувати ключові проблеми та обмеження політики відновлення ринку праці; обґрунтувати концептуальні та інструментальні підходи до вдосконалення державної політики зайнятості у контексті післявоєнної відбудови.

Об'єктом дослідження є процес формування державної політики у сфері ринку праці України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних положень та інструментів дослідження відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови.

Основні положення та висновки результатів дослідження доповідалися та обговорювалися на VII міжнародному науковому конгресі “SOCIETY OF AMBIENT INTELLIGENCE 2024” and student section. Socialization of personality in conditions of digitalization : Digital transformation of public administration in ukraine in modern conditions, 2024.

Ключові слова: державна політика відновлення ринку праці, публічне управління зайнятістю, післявоєнна відбудова України, ринок праці як об'єкт публічного управління, активна політика зайнятості, людський капітал та трудовий потенціал, реінтеграція ветеранів та ВПО, соціально-економічна стійкість і розвиток.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДНОВЛЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ	11
1.1 Ринок праці як об'єкт публічного управління: сутність, функції, інститути та ключові показники	11
1.2 Державна політика відновлення ринку праці: поняття, цілі, принципи та інструменти	17
1.3 Післявоєнна відбудова як контекст трансформації зайнятості: виклики та можливості для України	25
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ ПРАЦІ ТА ОЦІНКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДНОВЛЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ	35
2.1 Соціально-економічні умови функціонування ринку праці в період війни та підготовки до відбудови	35
2.2 Оцінка ефективності державної політики та програм сприяння зайнятості	43
2.3 Аналіз проблем та «вузьких місць» політики відновлення ринку праці в Україні	49
Висновки до розділу 2	55
РОЗДІЛ 3 ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДНОВЛЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ	59
3.1 Розробка концепції державної політики відновлення ринку праці в післявоєнній відбудові	59
3.2 План реалізації та оцінювання результативності державної політики відновлення ринку праці України	66
3.3 Перспективи відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови	72
Висновки до розділу 3	80
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89
ДОДАТКИ	95

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку України визначається безпрецедентними викликами, спричиненими повномасштабною війною, яка істотно трансформувала всі сфери суспільного життя, зокрема соціально-економічну систему та ринок праці. Військові дії, масштабні руйнування інфраструктури, вимушена внутрішня та зовнішня міграція населення, демографічні втрати, структурні зрушення в економіці та зростання соціальної вразливості окремих груп населення зумовили глибоку кризу зайнятості та загострили дисбаланси між попитом і пропозицією робочої сили. У цих умовах проблема відновлення ринку праці набуває не лише економічного, а й виразного соціального, гуманітарного та безпекового виміру, що актуалізує роль державної політики як ключового інструменту стабілізації та розвитку.

Ринок праці в умовах війни та післявоєнної відбудови перестає бути виключно сферою економічних відносин між роботодавцем і найманим працівником. Він дедалі більше постає як складний об'єкт публічного управління, у межах якого поєднуються питання соціального захисту, відновлення людського капіталу, реінтеграції ветеранів, адаптації внутрішньо переміщених осіб, стимулювання підприємницької активності, забезпечення рівного доступу до можливостей працевлаштування та формування довгострокової стійкості громад. Саме тому ефективна державна політика у сфері зайнятості є необхідною передумовою економічного відновлення України, підвищення рівня соціальної згуртованості та зниження ризиків соціальної напруги у післявоєнний період.

Особливої гостроти проблема відновлення ринку праці набуває з огляду на кадровий дефіцит, який формується одночасно під впливом кількох чинників. По-перше, значна частина працездатного населення виїхала за кордон, і процес повернення трудових мігрантів має невизначений характер. По-друге, тисячі громадян залучені до сектору безпеки і оборони або отримали

статус ветеранів війни, що потребує створення спеціальних механізмів їхньої професійної адаптації та інтеграції в цивільне життя. По-третє, трансформація економічної структури країни, пов'язана з пріоритетами відбудови, цифровізації та «зеленої» трансформації, зумовлює зміну попиту на професії, кваліфікації та компетентності. Усе це потребує від держави не фрагментарних рішень, а цілісної, стратегічно орієнтованої політики відновлення ринку праці.

У контексті післявоєнної відбудови державна політика зайнятості повинна виконувати подвійне завдання. З одного боку, вона має реагувати на короткострокові виклики, забезпечуючи швидке працевлаштування населення, підтримку доходів, функціонування соціальних програм та зменшення рівня безробіття. З іншого боку, політика відновлення ринку праці повинна бути спрямована на довгостроковий розвиток, формування конкурентоспроможної робочої сили, підвищення продуктивності праці та створення умов для стійкого економічного зростання. Саме цей баланс між соціальною підтримкою та розвитковими інструментами є ключовим викликом для системи публічного управління в Україні.

Актуальність теми магістерської роботи також зумовлюється необхідністю переосмислення ролі держави у регулюванні ринку праці в умовах кризи та відбудови. Традиційні інструменти політики зайнятості, які використовувалися у довоєнний період, виявилися недостатніми або малоефективними за нових обставин. Це актуалізує потребу в аналізі сучасних підходів до державного втручання, оцінюванні ефективності діючих програм сприяння зайнятості та розробці інноваційних управлінських рішень, що відповідатимуть реаліям післявоєнного розвитку. Особливе значення у цьому контексті має інтеграція державної політики зайнятості з політикою регіонального розвитку, відновлення інфраструктури, освітньою та ветеранською політикою, а також координація з міжнародними партнерами та донорами.

Метою магістерської дипломної роботи є наукове обґрунтування та розробка практичних пропозицій щодо вдосконалення державної політики відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови з урахуванням сучасних соціально-економічних викликів та потреб ключових цільових груп населення.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачається вирішення таких завдань:

- розкрити теоретико-методологічні засади державної політики у сфері ринку праці;
- визначити особливості функціонування ринку праці як об'єкта публічного управління;
- проаналізувати стан і тенденції розвитку ринку праці України у 2023–2025 роках на основі актуальних статистичних даних;
- оцінити ефективність реалізації державних програм сприяння зайнятості;
- ідентифікувати ключові проблеми та обмеження політики відновлення ринку праці;
- обґрунтувати концептуальні та інструментальні підходи до вдосконалення державної політики зайнятості у контексті післявоєнної відбудови.

Об'єктом дослідження є процес формування державної політики у сфері ринку праці України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних положень та інструментів дослідження відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови.

Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, що дозволяють комплексно дослідити обрану проблематику. У роботі використовуються методи аналізу та синтезу для узагальнення теоретичних підходів до державної політики зайнятості, статистичний аналіз для дослідження динаміки ключових

показників ринку праці, порівняльний метод для оцінки змін у період 2023–2025 років, а також методи SWOT- та PESTEL-аналізу для виявлення внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на політику відновлення ринку праці. Для формування проєктних пропозицій застосовується логіко-структурне моделювання, що дозволяє обґрунтувати взаємозв'язок між цілями, інструментами та очікуваними результатами державної політики.

Інформаційну базу дослідження становлять офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, матеріали Національного банку України, аналітичні звіти Міністерства економіки України та Державної служби зайнятості, а також дані міжнародних організацій, зокрема Міжнародної організації праці, Світового банку, ОЕСР, ПРООН та ЄБРР. Використання джерел за останні три роки забезпечує актуальність і достовірність отриманих результатів.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі державної політики відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови та обґрунтуванні концептуальних підходів до її вдосконалення з урахуванням сучасних викликів, зокрема реінтеграції ветеранів, повернення трудових мігрантів та регіональних дисбалансів зайнятості.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій органами публічної влади та органами місцевого самоврядування під час розроблення та реалізації програм сприяння зайнятості населення.

Основні положення та висновки результатів дослідження доповідалися та обговорювалися на VII міжнародному науковому конгресі “SOCIETY OF AMBIENT INTELLIGENCE 2024” and student section. Socialization of personality in conditions of digitalization : Digital transformation of public administration in ukraine in modern conditions, 2024.

Обсяг та структура кваліфікаційної магістерської роботи. Основний зміст роботи викладено на 100 сторінках комп'ютерного тексту, включаючи

вступ, три розділи, висновки. Список використаних джерел містить 72 джерела. У роботі наведено 8 таблиць, 3 рисунки, 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДНОВЛЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ

1.1 Ринок праці як об'єкт публічного управління: сутність, функції, інститути та ключові показники

Ринок праці є однією з ключових підсистем національної економіки та водночас складним соціально-економічним феноменом, у межах якого поєднуються економічні, соціальні, демографічні та інституційні процеси. Його функціонування безпосередньо впливає на рівень добробуту населення, соціальну стабільність, конкурентоспроможність економіки та ефективність реалізації державної соціально-економічної політики. В умовах глибоких трансформацій, спричинених війною та майбутньою післявоєнною відбудовою, ринок праці набуває особливого значення як об'єкт публічного управління, оскільки саме через нього реалізується відновлення людського капіталу та забезпечується соціальна згуртованість суспільства.

У науковій літературі ринок праці традиційно розглядається як система суспільних відносин, що виникають між роботодавцями та найманими працівниками з приводу купівлі-продажу робочої сили, її використання та відтворення [1]. Водночас сучасні підходи виходять за межі вузького економічного трактування та акцентують увагу на багатовимірності цього явища. Ринок праці охоплює не лише механізми формування попиту і пропозиції робочої сили, а й умови праці, рівень доходів, соціальні гарантії, мобільність населення, доступ до освіти та професійного розвитку. Саме ця багатовимірність зумовлює необхідність активної участі держави у регулюванні ринку праці, особливо в умовах кризових та післякризових трансформацій.

З позицій публічного управління ринок праці доцільно розглядати як об'єкт цілеспрямованого впливу держави, спрямованого на забезпечення балансу між економічною ефективністю та соціальною справедливістю. Держава виступає не лише арбітром у трудових відносинах, а й активним суб'єктом формування правил гри, інституційних рамок та стимулів для учасників ринку праці. Це особливо актуально для України, де воєнні дії призвели до значних структурних дисбалансів, зростання нерівності доступу до зайнятості та загострення проблем соціальної вразливості окремих груп населення.

Функціонально ринок праці виконує низку важливих ролей у системі суспільного розвитку. Насамперед він забезпечує розподіл робочої сили між галузями та регіонами економіки відповідно до потреб виробництва. Через механізм заробітної плати ринок праці формує стимули до підвищення продуктивності праці та професійного розвитку. Водночас він виконує соціальну функцію, оскільки рівень зайнятості та доходів населення безпосередньо впливає на якість життя, рівень бідності та соціальну стабільність. У контексті післявоєнної відбудови до цих функцій додається ще одна — відновлювальна, яка полягає у забезпеченні реінтеграції людського потенціалу, зруйнованого війною, та створенні умов для довгострокового економічного зростання.

Як об'єкт публічного управління ринок праці характеризується наявністю розгалуженої системи інститутів, що забезпечують його функціонування. До таких інститутів належать органи державної влади та місцевого самоврядування, служби зайнятості, системи соціального страхування, профспілки, об'єднання роботодавців, освітні та професійно-технічні заклади, а також недержавні посередники на ринку праці. Взаємодія між цими інститутами формує інституційне середовище, у межах якого реалізується державна політика зайнятості. Ефективність цього середовища значною мірою залежить від узгодженості дій різних суб'єктів, рівня довіри та якості управлінських рішень.

Важливим аспектом дослідження ринку праці як об'єкта публічного управління є система показників, що дозволяє оцінювати його стан, динаміку та ефективність реалізації державної політики. Одним із базових показників є рівень зайнятості, який відображає частку населення працездатного віку, залученого до економічної діяльності. Зайнятість є інтегральним індикатором економічної активності та соціальної стабільності, оскільки її зростання, як правило, супроводжується підвищенням доходів населення та зменшенням соціальної напруги [2].

Тісно пов'язаним із зайнятістю є показник безробіття, який характеризує частку економічно активного населення, що не має роботи, але активно її шукає. У публічному управлінні безробіття розглядається не лише як економічна проблема, а й як соціальний ризик, що потребує комплексних управлінських рішень. В умовах війни та післявоєнної відбудови особливого значення набуває структурне безробіття, зумовлене невідповідністю між наявними навичками робочої сили та потребами економіки. Це актуалізує роль держави у сфері перекваліфікації та розвитку професійних компетентностей.

Важливим індикатором функціонування ринку праці є рівень участі населення у робочій силі, який відображає ступінь залучення громадян до економічної активності. Цей показник дозволяє оцінити не лише масштаби зайнятості, а й потенціал ринку праці, зокрема приховані резерви робочої сили. У післявоєнний період участь у робочій силі може знижуватися під впливом демографічних втрат, міграції та соціально-психологічних наслідків війни, що потребує врахування при формуванні державної політики.

Окреме місце серед показників ринку праці посідають вакансії та співвідношення попиту і пропозиції робочої сили. Кількість та структура вакансій відображають потреби економіки у працівниках певних професій і кваліфікацій. Для публічного управління цей показник є важливим джерелом інформації для прогнозування кадрових потреб, формування освітньої політики та регіональних програм зайнятості. У період післявоєнної відбудови очікується зростання попиту на робочу силу у сферах інфраструктурного

будівництва, енергетики, логістики та соціальних послуг, що зумовлює необхідність адаптації системи підготовки кадрів.

Рівень заробітної плати є ще одним ключовим показником, який виконує одночасно економічну та соціальну функції. З одного боку, заробітна плата виступає ціною робочої сили та стимулом до підвищення продуктивності праці. З іншого боку, вона визначає рівень життя працівників та їхню здатність задовольняти базові соціальні потреби. Для державної політики важливим є не лише абсолютний рівень заробітної плати, а й її диференціація між галузями, регіонами та соціальними групами, оскільки надмірна нерівність може посилювати соціальні диспропорції [3].

Продуктивність праці є показником, що відображає ефективність використання людського капіталу та безпосередньо впливає на конкурентоспроможність економіки. У контексті публічного управління підвищення продуктивності праці розглядається як стратегічна мета, досягнення якої можливе через інвестиції в освіту, інновації, модернізацію виробництва та розвиток інституційного середовища. Післявоєнна відбудова створює унікальне «вікно можливостей» для оновлення економічної структури та підвищення продуктивності, проте реалізація цього потенціалу потребує цілеспрямованої державної політики.

Суттєвим викликом для публічного управління є поширення неформальної зайнятості, яка характеризується відсутністю офіційних трудових відносин та соціального захисту працівників. Неформальна зайнятість знижує ефективність державної політики, обмежує фінансові можливості та посилює соціальну вразливість населення. В умовах економічної нестабільності та післявоєнної відбудови ризики зростання неформальної зайнятості зберігаються, що потребує розробки комплексних заходів з легалізації трудових відносин та стимулювання формальної зайнятості [4].

Окремої уваги в аналізі ринку праці як об'єкта публічного управління потребує міграційний фактор. Війна спричинила безпрецедентні масштаби

внутрішньої та зовнішньої міграції, що істотно вплинуло на пропозицію робочої сили та регіональні дисбаланси зайнятості. Міграція одночасно виступає як виклик і як потенційний ресурс відновлення ринку праці, залежно від того, наскільки ефективно держава зможе створити умови для повернення та реінтеграції трудових мігрантів (див.рис. 1.1.1).

Рисунок 1.1.1 - Інститути ринку праці як об'єкта публічного управління

Джерело: узагальнено автором на основі [1; 3; 5]

Представлена схема (рис. 1.1.1) демонструє, що ринок праці як об'єкт публічного управління функціонує в межах багаторівневої інституційної системи, у якій поєднуються державні, місцеві, ринкові, соціальні та міжнародні інститути.

Органи державної влади виконують системоутворюючу роль, визначаючи стратегічні пріоритети, нормативно-правові засади та фінансові механізми реалізації політики зайнятості, що особливо важливо в умовах післявоєнної відбудови.

Органи місцевого самоврядування та територіальні громади є ключовими суб'єктами реалізації державної політики на практиці, оскільки

саме на місцевому рівні концентруються проблеми зайнятості, міграції та дефіциту кадрів.

Соціальні партнери забезпечують баланс інтересів між працівниками, роботодавцями та державою, сприяючи соціальній стабільності та легітимності управлінських рішень у сфері трудових відносин.

Освітні та наукові інститути формують і відновлюють людський капітал, адаптуючи професійні компетентності робочої сили до структурних змін економіки та потреб післявоєнної відбудови.

Ринкові та недержавні посередники доповнюють державні інструменти регулювання, підвищуючи гнучкість ринку праці та швидкість реагування на зміни попиту і пропозиції робочої сили.

Міжнародні організації та донорські структури відіграють важливу роль у підтримці інституційної спроможності України, запровадженні сучасних стандартів політики зайнятості та інтеграції у європейський простір соціально-трудова відносин.

Таким чином, ефективна державна політика відновлення ринку праці в умовах післявоєнної відбудови можлива лише за умови координації дій усіх інституцій, чіткого розподілу повноважень та поєднання економічних і соціальних інструментів публічного управління.

Таким чином, ринок праці як об'єкт публічного управління є складною динамічною системою, що потребує комплексного та багаторівневого підходу до регулювання. Його ефективне функціонування в умовах післявоєнної відбудови можливе лише за умови поєднання економічних, соціальних та інституційних інструментів державної політики. Розуміння сутності, функцій, інститутів та ключових показників ринку праці створює теоретико-методологічне підґрунтя для подальшого аналізу державної політики відновлення зайнятості та розробки практичних рекомендацій, що й зумовлює логіку подальших розділів магістерської роботи.

1.2 Державна політика відновлення ринку праці: поняття, цілі, принципи та інструменти

Державна політика відновлення ринку праці є однією з ключових складових сучасної соціально-економічної політики, особливо в умовах глибоких кризових трансформацій, спричинених війною, економічними шоками та демографічними втратами. У післявоєнний період вона набуває стратегічного значення, оскільки саме через механізми зайнятості держава забезпечує відновлення людського капіталу, соціальну стабільність, інтеграцію вразливих груп населення та створення передумов для сталого економічного зростання. У цьому контексті політика відновлення ринку праці виходить за межі традиційного регулювання зайнятості та трансформується у комплексний інструмент публічного управління розвитком.

У науковому дискурсі державна політика на ринку праці трактується як цілеспрямована діяльність органів публічної влади, спрямована на формування умов для ефективного функціонування ринку праці, забезпечення балансу між попитом і пропозицією робочої сили, захист прав працівників і роботодавців, а також мінімізацію соціальних ризиків, пов'язаних із безробіттям [8]. У контексті відновлення ринку праці це визначення доповнюється акцентом на компенсацію втрат, спричинених війною, подолання структурних дисбалансів та формування нової якості зайнятості, орієнтованої на потреби відбудови та модернізації економіки.

З позицій публічного управління державна політика відновлення ринку праці має розглядатися як інтегрована система цілей, принципів та інструментів, що реалізуються на національному, регіональному та місцевому рівнях у взаємодії з соціальними партнерами та міжнародними інституціями. Її особливістю є поєднання короткострокових стабілізаційних заходів із довгостроковими розвитковими рішеннями. Такий підхід дозволяє не лише реагувати на поточні виклики безробіття та втрати доходів, а й формувати

структурні передумови для відновлення продуктивної зайнятості в майбутньому.

Метою державної політики відновлення ринку праці є створення умов для повної, продуктивної та гідної зайнятості населення в умовах післявоєнної відбудови. У цьому контексті зайнятість розглядається не лише як економічна категорія, а як соціальна цінність, що забезпечує інтеграцію людини в суспільство, реалізацію її професійного потенціалу та відчуття соціальної захищеності. Досягнення цієї мети передбачає відновлення рівня економічної активності населення, зменшення масштабів безробіття, подолання дефіциту кадрів у пріоритетних галузях та зниження регіональних і соціальних диспропорцій на ринку праці.

Цілі державної політики відновлення ринку праці мають багатовимірний характер. З економічної точки зору вони пов'язані зі стимулюванням створення робочих місць, підвищенням продуктивності праці та адаптацією робочої сили до структурних змін в економіці. Соціальний вимір політики полягає у забезпеченні соціального захисту безробітних, підтримці доходів населення, зменшенні бідності та нерівності. Інституційний вимір передбачає зміцнення спроможності органів публічної влади, розвиток соціального діалогу та підвищення ефективності управлінських механізмів у сфері зайнятості [9]. В умовах України ці цілі доповнюються завданнями реінтеграції ветеранів війни, внутрішньо переміщених осіб та стимулювання повернення трудових мігрантів.

Реалізація державної політики відновлення ринку праці ґрунтується на певних принципах, які визначають логіку та спрямованість управлінських рішень. Одним із базових є принцип активної ролі держави, що передбачає не лише регуляторний, а й розвитковий вплив на ринок праці. В умовах післявоєнної відбудови ринок праці не здатен самотійно відновити рівновагу, тому держава повинна виступати ініціатором і координатором процесів створення робочих місць та відновлення зайнятості.

Важливим принципом є принцип соціальної справедливості та інклюзивності, який передбачає рівний доступ до можливостей працевлаштування для всіх груп населення незалежно від віку, статі, стану здоров'я чи соціального статусу. У післявоєнний період цей принцип набуває особливої актуальності у зв'язку зі зростанням чисельності осіб з інвалідністю, ветеранів війни та внутрішньо переміщених осіб. Державна політика повинна враховувати специфічні потреби цих груп та забезпечувати для них адаптовані інструменти інтеграції у ринок праці [10].

Принцип адресності передбачає спрямування державних заходів на ті сегменти ринку праці, де проблеми зайнятості є найбільш гострими. Це стосується як регіонального виміру, так і професійно-кваліфікаційної структури робочої сили. Адресний підхід дозволяє підвищити ефективність використання бюджетних ресурсів та уникнути розпорошення зусиль. Водночас він потребує якісної аналітичної бази та сучасних інструментів моніторингу ринку праці.

Принцип партнерства і координації передбачає тісну взаємодію держави з роботодавцями, профспілками, органами місцевого самоврядування, освітніми установами та міжнародними організаціями. У сфері відновлення ринку праці жоден із суб'єктів не здатен самотійно забезпечити комплексне вирішення проблем зайнятості. Саме тому ефективна політика можлива лише за умови узгоджених дій та розподілу відповідальності між усіма учасниками процесу.

Інструментальна складова державної політики відновлення ринку праці є надзвичайно різноманітною та включає поєднання активних і пасивних заходів. Пасивні програми традиційно спрямовані на соціальний захист безробітних та підтримку їхніх доходів у період пошуку роботи. До них належать виплати допомоги з безробіття, програми соціального страхування та інші компенсаційні механізми. У контексті післявоєнної відбудови пасивні заходи відіграють важливу стабілізаційну роль, запобігаючи різкому зниженню рівня життя та соціальній маргіналізації населення [11].

Водночас ключовим пріоритетом державної політики відновлення ринку праці є розвиток активних програм сприяння зайнятості. Саме вони дозволяють перейти від утримання безробітних до їхньої активної інтеграції у трудову діяльність. Активні програми включають професійне навчання та перекваліфікацію, сприяння працевлаштуванню, підтримку самозайнятості та підприємництва. У післявоєнний період такі програми мають бути тісно пов'язані з потребами відбудови економіки, зокрема у сферах будівництва, енергетики, транспорту, соціальних послуг та цифрової економіки.

Перекваліфікація та підвищення кваліфікації робочої сили є одним із центральних інструментів політики відновлення ринку праці. Вони дозволяють адаптувати трудові ресурси до нової структури економіки та подолати проблему структурного безробіття. Для України це має особливе значення з огляду на масштабні руйнування виробничих потужностей у традиційних галузях та одночасне зростання попиту на нові професії. Держава відіграє ключову роль у координації освітньої політики та політики зайнятості, забезпечуючи відповідність програм навчання реальним потребам ринку праці [12].

Важливим напрямом державної політики є стимулювання роботодавців до створення та збереження робочих місць. Такі стимули можуть набувати форми компенсацій частини витрат на оплату праці, податкових пільг, субсидій на працевлаштування окремих категорій громадян або підтримки інвестиційних проєктів, що створюють нові робочі місця. У післявоєнний період ці інструменти мають бути спрямовані насамперед на відновлення економічної активності у постраждалих регіонах та підтримку малого і середнього бізнесу.

Публічні роботи традиційно використовуються як інструмент тимчасової зайнятості в умовах економічних криз. У контексті відбудови вони можуть відігравати подвійну роль, поєднуючи створення робочих місць із відновленням інфраструктури та громадського простору. Водночас ефективність публічних робіт значною мірою залежить від їхньої інтеграції у

загальну стратегію розвитку територій та можливостей подальшого працевлаштування учасників у формальному секторі економіки (див.табл. 1.1.1).

Таблиця 1.2.1

Інструменти державної політики відновлення ринку праці

Напрямок державної політики	Основні інструменти	Цільові групи	Управлінське призначення та очікуваний ефект
1	2	3	4
Пасивна політика зайнятості [11; 14]	Допомога з безробіття; соціальне страхування на випадок безробіття; тимчасова підтримка доходів	Безробітні, особи, що втратили роботу внаслідок війни	Забезпечення соціальної стабільності, запобігання бідності, зниження соціальної напруги в період пошуку роботи
Активна політика зайнятості [8; 9]	Сприяння працевлаштуванню; програми активного пошуку роботи; індивідуальні плани зайнятості	Зареєстровані безробітні, ВПО, молодь	Підвищення рівня зайнятості, скорочення тривалості безробіття, активізація економічної поведінки населення
Професійна підготовка та перекваліфікація [9; 12]	Професійне навчання; ваучери на освіту; короткострокові курси	Безробітні, ветерани, працівники з вивільнених галузей	Подолання структурного безробіття, адаптація робочої сили до потреб післявоєнної економіки
Стимулювання роботодавців [6; 13]	Компенсація витрат на оплату праці; субсидії; податкові стимули	Роботодавці, МСП	Створення нових робочих місць, легалізація зайнятості, відновлення економічної активності
Публічні роботи та тимчасова зайнятість [10; 15]	Інфраструктурні та громадські роботи; проекти відбудови	Безробітні, ВПО	Забезпечення тимчасової зайнятості, відновлення територій, соціальна інтеграція

Продовження таблиці 1.2.1

Підтримка малого і середнього підприємництва[13; 16]	Гранти; мікрокредитування; консультаційна підтримка	Самозайняті, підприємці, ветерани	Розвиток локальної економіки, створення сталих робочих місць у громадах
Інклюзивні інструменти зайнятості [10; 14]	Адаптовані робочі місця; супровід працевлаштування; соціальні підприємства	Особи з інвалідністю, ветерани, вразливі групи	Забезпечення рівного доступу до ринку праці, соціальна інтеграція

Джерело: узагальнено автором на основі [6; 8–16]

Наведена таблиця 1.2.1 демонструє, що державна політика відновлення ринку праці ґрунтується на комплексному поєднанні пасивних і активних інструментів, які виконують взаємодоповнюючі функції у системі публічного управління. Пасивні заходи забезпечують соціальний захист населення та стабілізують соціально-економічну ситуацію в період кризових трансформацій, тоді як активні інструменти орієнтовані на відновлення продуктивної зайнятості та довгостроковий розвиток ринку праці.

Особливу роль у контексті післявоєнної відбудови відіграють інструменти професійної підготовки та перекваліфікації, стимулювання роботодавців і підтримки малого та середнього підприємництва, які сприяють подоланню структурних дисбалансів та формуванню нової якості людського капіталу. Водночас інклюзивні інструменти та публічні роботи дозволяють інтегрувати вразливі групи населення у процеси економічного відновлення, забезпечуючи соціальну згуртованість і регіональну стійкість.

Таким чином, ефективність державної політики відновлення ринку праці визначається системністю застосування інструментів, їх адресністю та узгодженістю зі стратегічними цілями соціально-економічного розвитку, що створює підґрунтя для успішної післявоєнної відбудови України.

Окрему увагу в державній політиці відновлення ринку праці слід приділяти підтримці малого і середнього підприємництва. МСП є одним із

головних джерел створення робочих місць, особливо на місцевому рівні. Підтримка підприємницької активності через грантові програми, доступ до фінансування, консультаційні та освітні послуги сприяє не лише зростанню зайнятості, а й підвищенню економічної стійкості громад [13].

Представлена схема (див. Додаток А) відображає державну політику відновлення ринку праці як цілісну систему публічного управління, у межах якої стратегічні цілі, базові принципи та управлінські інструменти перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємообумовленості. Такий підхід дозволяє розглядати політику зайнятості не як сукупність окремих заходів, а як інтегровану модель впливу держави на соціально-економічні процеси.

Центральною метою державної політики відновлення ринку праці визначено забезпечення повної, продуктивної та гідної зайнятості населення, що відповідає сучасним підходам Міжнародної організації праці та є ключовою передумовою успішної післявоєнної відбудови України. Реалізація цієї мети має сприяти не лише зростанню економічної активності, а й відновленню соціальної згуртованості та людського потенціалу.

Система принципів, представлена в схемі, окреслює нормативно-ціннісні орієнтири державної політики, серед яких провідне місце займають активна роль держави, інклюзивність, адресність, партнерство та адаптивність. Дотримання цих принципів забезпечує соціальну справедливість, підвищує ефективність використання ресурсів та дозволяє гнучко реагувати на динамічні зміни ринку праці в умовах післявоєнної трансформації.

Інструментальний блок схеми відображає поєднання активних і пасивних заходів політики зайнятості, що дає змогу одночасно виконувати стабілізаційну та розвиткову функції. Пасивні інструменти забезпечують соціальний захист населення в період втрати роботи, тоді як активні інструменти орієнтовані на відновлення економічної активності, формування нових робочих місць і адаптацію робочої сили до потреб відбудови.

Особливе значення в системі інструментів державної політики має професійна підготовка та перекваліфікація, яка виступає ключовим механізмом подолання структурного безробіття та дефіциту кадрів у пріоритетних галузях економіки. Її інтеграція з потребами ринку праці та програмами підтримки роботодавців посилює довгостроковий ефект політики зайнятості.

Підтримка малого і середнього підприємництва, а також реалізація публічних робіт, у схемі розглядаються як інструменти регіонального відновлення, що поєднують створення робочих місць із розвитком територій та громад. Це відповідає сучасним підходам до багаторівневого публічного управління та децентралізації.

Загалом схема демонструє, що ефективна державна політика відновлення ринку праці в умовах післявоєнної відбудови можлива лише за умови узгодженості стратегічних цілей, дотримання управлінських принципів та комплексного застосування інструментів, орієнтованих як на соціальний захист населення, так і на довгостроковий розвиток економіки.

Таким чином, державна політика відновлення ринку праці є багатокомпонентною системою, що поєднує цілі економічного розвитку та соціального захисту. Її ефективність визначається здатністю держави інтегрувати різноманітні інструменти в єдину стратегічну рамку, орієнтовану на довгострокове відновлення людського потенціалу та забезпечення гідної зайнятості. Саме така політика створює підґрунтя для успішної післявоєнної відбудови та сталого розвитку України.

1.3 Післявоєнна відбудова як контекст трансформації зайнятості: виклики та можливості для України

Післявоєнна відбудова України формує принципово новий соціально-економічний контекст, у межах якого трансформується ринок праці, змінюються пріоритети державної політики зайнятості та переосмислюється роль людського капіталу в забезпеченні сталого розвитку. Війна не лише зруйнувала значну частину виробничої та соціальної інфраструктури, а й докорінно вплинула на структуру економіки, територіальний розподіл трудових ресурсів, професійну структуру зайнятості та демографічний потенціал країни. У цих умовах післявоєнна відбудова постає не як просте відновлення довоєнного стану, а як складний процес трансформації, що поєднує подолання наслідків руйнувань із формуванням нової моделі економічного розвитку.

Зайнятість у післявоєнний період формується під впливом взаємопов'язаних факторів економічного, соціального та інституційного характеру. З одного боку, відбудова створює масштабний попит на робочу силу, особливо у сферах, пов'язаних із відновленням інфраструктури, житлового фонду та критичних виробничих потужностей. З іншого боку, наявні трудові ресурси зазнали значних втрат через демографічні зміни, міграцію та людські втрати, що зумовлює дефіцит кадрів і підвищує конкуренцію за робочу силу. Таким чином, ринок праці після війни функціонує в умовах структурної напруги, де потреби економіки не завжди узгоджуються з можливостями пропозиції праці.

Структурні зрушення в економіці України є одним із ключових чинників трансформації зайнятості. Війна прискорила деіндустріалізацію окремих регіонів, водночас стимулювавши розвиток нових секторів, пов'язаних із безпекою, логістикою, цифровими послугами та відновлювальною економікою. Післявоєнна відбудова неминуче супроводжується

переорієнтацією інвестиційних потоків, що змінює галузеву структуру попиту на робочу силу. У цьому контексті ринок праці стає простором адаптації, де відбувається перерозподіл трудових ресурсів між секторами з різною продуктивністю та вимогами до кваліфікації.

Особливе значення в процесі відбудови має сектор інфраструктури та будівництва, який традиційно виступає локомотивом відновлення зайнятості в післякризових економіках. Масштабні руйнування житлового фонду, транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури формують довгостроковий попит на робітничі професії, інженерно-технічні кадри, проєктувальників, менеджерів будівельних проєктів. Водночас відбудова інфраструктури в сучасних умовах потребує не лише фізичної праці, а й використання інноваційних технологій, енергоефективних рішень і цифрових інструментів управління проєктами. Це зумовлює необхідність оновлення професійних стандартів і підготовки кадрів нового типу, здатних працювати в умовах технологічно складних і міждисциплінарних проєктів [17].

Розвиток оборонної промисловості також суттєво впливає на трансформацію зайнятості в післявоєнний період. Війна актуалізувала потребу у зміцненні національного оборонно-промислового комплексу, що потребує висококваліфікованих фахівців у сферах машинобудування, електроніки, ІТ, логістики та управління виробничими процесами. На відміну від традиційних галузей важкої промисловості, сучасна оборонна промисловість характеризується високою наукоємністю та тісною інтеграцією з цивільними секторами економіки. Це створює можливості для формування високопродуктивної зайнятості, але водночас загострює проблему дефіциту кваліфікованих кадрів, що потребує активної участі держави у розвитку професійної освіти та науково-технічного потенціалу [18].

Цифровізація є ще одним важливим чинником трансформації зайнятості в умовах післявоєнної відбудови. Війна значно прискорила впровадження цифрових рішень у сфері публічного управління, бізнесу та соціальних послуг, що вплинуло на структуру ринку праці. З одного боку, цифрові технології

створюють нові робочі місця у сфері ІТ, аналітики даних, кібербезпеки та цифрових сервісів. З іншого боку, вони змінюють вимоги до традиційних професій, підвищуючи роль цифрових компетентностей практично в усіх секторах економіки. У цьому контексті державна політика зайнятості повинна враховувати необхідність масового розвитку цифрових навичок як умови конкурентоспроможності робочої сили в післявоєнний період [19].

Важливим напрямом трансформації зайнятості є «зелена» відбудова, яка передбачає інтеграцію екологічних принципів у процеси економічного відновлення. Перехід до енергоефективних технологій, відновлюваних джерел енергії, сталого управління ресурсами формує попит на нові професії та спеціалізації. «Зелена» економіка створює можливості для формування робочих місць із високою доданою вартістю, водночас вимагаючи від працівників нових знань і навичок. Для України, яка прагне інтеграції до Європейського Союзу, «зелена» відбудова є не лише економічною необхідністю, а й інституційним викликом, що потребує узгодження ринку праці з європейськими стандартами сталого розвитку [20].

Разом із можливостями післявоєнна відбудова супроводжується низкою серйозних викликів для ринку праці, серед яких особливе місце посідають демографічні втрати. Значна частина населення загинула або отримала інвалідність унаслідок бойових дій, мільйони громадян були змушені залишити свої домівки та виїхати за кордон. Демографічні зміни мають довгостроковий характер і безпосередньо впливають на пропозицію робочої сили, рівень економічної активності та потенціал відновлення зайнятості. Скорочення чисельності населення працездатного віку створює ризики для сталого економічного розвитку та потребує перегляду підходів до формування трудових ресурсів [21].

Міграційні процеси, зумовлені війною, формують додаткові виклики для державної політики зайнятості. З одного боку, зовнішня міграція призводить до втрати людського капіталу, особливо серед молоді та висококваліфікованих фахівців. З іншого боку, внутрішня міграція змінює

регіональну структуру ринку праці, створюючи локальні дисбаланси між попитом і пропозицією робочої сили. У післявоєнний період повернення мігрантів стає одним із ключових завдань державної політики, що вимагає створення привабливих умов для працевлаштування, житла та соціальної інтеграції [22].

Окремої уваги в контексті трансформації зайнятості потребує питання реінтеграції ветеранів війни у цивільне життя. Ветерани становлять значну частину майбутньої робочої сили, але їхня інтеграція у ринок праці ускладнюється фізичними, психологічними та соціальними чинниками. Державна політика повинна враховувати ці особливості, забезпечуючи комплексну підтримку ветеранів через програми перекваліфікації, психологічної адаптації та стимулювання роботодавців до їхнього працевлаштування. Успішна реінтеграція ветеранів є не лише соціальним обов'язком держави, а й важливим ресурсом для відбудови економіки.

Рисунок 1.3.1 - Післявоєнна відбудова України як фактор трансформації зайнятості

Джерело: узагальнено автором на основі [18-21]

Післявоєнна відбудова України виступає ключовим системоутворюючим фактором трансформації зайнятості, оскільки вона визначає не лише обсяги створення робочих місць, а й їх галузеву, професійну та територіальну структуру. У цьому контексті ринок праці розвивається як похідна від стратегічних пріоритетів економічного та соціального відновлення держави.

Структурні зрушення економіки, зумовлені війною та відбудовою, формують нову конфігурацію попиту на робочу силу, у якій зростає роль інфраструктурних галузей, оборонної промисловості, цифрового сектору та сфер, пов'язаних зі сталим розвитком. Це зумовлює трансформацію професійної структури зайнятості та актуалізує потребу в нових компетентностях і навичках працівників.

Відновлення інфраструктури та будівництва розглядається як один із головних драйверів післявоєнної зайнятості, що поєднує короткострокове створення робочих місць із довгостроковим економічним ефектом. Водночас інфраструктурна відбудова потребує поєднання традиційних робітничих професій із сучасними інженерними, управлінськими та цифровими компетентностями.

Розвиток оборонної промисловості в умовах післявоєнної трансформації економіки створює можливості для формування високопродуктивної зайнятості та технологічного оновлення, однак водночас загострює проблему дефіциту кваліфікованих кадрів і посилює конкуренцію за людський капітал між секторами економіки.

Цифровізація економіки та публічного управління виступає горизонтальним фактором трансформації зайнятості, що впливає на всі галузі без винятку. Вона сприяє появі нових форм зайнятості та змінює вимоги до змісту праці, водночас підвищуючи значущість цифрових навичок як базової умови конкурентоспроможності робочої сили.

«Зелена» відбудова та орієнтація на принципи сталого розвитку формують додаткові можливості для створення робочих місць із високою

доданою вартістю, але потребують цілеспрямованої державної політики з підготовки кадрів та узгодження ринку праці з екологічними стандартами Європейського Союзу.

Демографічні та міграційні зміни виступають одним із найсерйозніших викликів трансформації зайнятості, оскільки вони обмежують пропозицію робочої сили та зумовлюють регіональні дисбаланси ринку праці. Водночас ці процеси створюють запит на нові управлінські підходи до повернення мігрантів, реінтеграції ветеранів і залучення економічно неактивного населення.

Узагальнено рис. 1.3.1 демонструє, що післявоєнна відбудова одночасно формує як виклики, так і можливості для ринку праці України. Ефективна державна політика зайнятості в цих умовах має ґрунтуватися на системному баченні трансформаційних процесів, інтеграції галузевих, соціальних та демографічних чинників і орієнтації на довгостроковий розвиток людського капіталу.

Таким чином, післявоєнна відбудова формує складний і багатовимірний контекст трансформації зайнятості в Україні. Вона поєднує масштабні можливості для створення нових робочих місць і модернізації економіки з глибокими структурними та демографічними викликами. У цих умовах державна політика зайнятості повинна виходити за межі реактивних заходів і набувати стратегічного характеру, орієнтованого на довгострокове відновлення людського капіталу та формування конкурентоспроможного ринку праці. Саме такий підхід створює передумови для успішної післявоєнної відбудови України та сталого соціально-економічного розвитку.

Висновки до розділу 1

Проведений у першому розділі теоретико-методологічний аналіз дозволяє сформулювати цілісне наукове уявлення про ринок праці як об'єкт публічного управління та окреслити концептуальні засади державної політики його відновлення в умовах післявоєнної відбудови України. Розгляд проблематики ринку праці крізь призму публічного управління дає змогу відійти від вузького економічного трактування зайнятості та зосередити увагу на її соціальному, інституційному та стратегічному значенні для розвитку держави.

У підрозділі 1.1 ринок праці обґрунтовано як складну соціально-економічну систему, у межах якої поєднуються процеси формування попиту і пропозиції робочої сили, механізми розподілу трудових ресурсів, соціальні гарантії, професійна мобільність та відтворення людського капіталу. Визначено, що в сучасних умовах ринок праці не може розглядатися як саморегульований механізм, оскільки його функціонування суттєво залежить від якості публічного управління, ефективності інституцій та здатності держави реагувати на кризові виклики. Особливо це проявляється в умовах війни та післявоєнної відбудови, коли деструктивні фактори значно перевищують компенсаторні можливості ринкових механізмів.

Аналіз функцій ринку праці засвідчив, що поряд із класичними економічними та соціальними функціями в умовах воєнного та післявоєнного періодів посилюється його відновлювальна функція. Саме через механізми зайнятості відбувається відновлення людського потенціалу, соціальна інтеграція постраждалих груп населення та формування передумов для довгострокового економічного зростання. У цьому контексті зайнятість набуває стратегічного значення як інструмент суспільної стабілізації та згуртованості.

Розкриття інституційного середовища ринку праці дозволило зробити висновок, що ефективність державної політики зайнятості визначається не лише нормативно-правовим регулюванням, а й якістю взаємодії між ключовими інститутами — органами державної влади, органами місцевого самоврядування, соціальними партнерами, освітніми установами, недержавними посередниками та міжнародними організаціями. Саме багаторівнева та міжсекторальна координація виступає необхідною умовою адаптації ринку праці до структурних змін, зумовлених війною.

У підрозділі 1.2 державну політику відновлення ринку праці розглянуто як інтегровану систему цілей, принципів та інструментів публічного управління, спрямовану на забезпечення повної, продуктивної та гідної зайнятості населення. Визначено, що в умовах післявоєнної трансформації державна політика зайнятості не може обмежуватися пасивними заходами соціального захисту, а має бути зорієнтована на активне формування попиту на працю, розвиток людського капіталу та стимулювання економічної активності.

Обґрунтовано, що цілі державної політики відновлення ринку праці мають багатовимірний характер і поєднують економічні, соціальні та інституційні аспекти. З одного боку, політика зайнятості покликана сприяти економічному зростанню та підвищенню продуктивності праці, з іншого — забезпечувати соціальну справедливість, зменшення нерівності та захист вразливих груп населення. У контексті України ці цілі доповнюються завданнями реінтеграції ветеранів війни, внутрішньо переміщених осіб та створення умов для повернення трудових мігрантів.

Аналіз принципів державної політики відновлення ринку праці дозволив визначити активну роль держави, інклюзивність, адресність, партнерство та адаптивність як базові орієнтири публічного управління у сфері зайнятості. Дотримання цих принципів забезпечує узгодженість управлінських рішень із реальними потребами ринку праці, підвищує ефективність використання

бюджетних ресурсів та сприяє соціальній легітимності політики зайнятості в умовах суспільних трансформацій.

Розгляд інструментів державної політики відновлення ринку праці засвідчив необхідність комплексного поєднання активних і пасивних заходів. Пасивні інструменти відіграють важливу стабілізаційну роль, забезпечуючи підтримку доходів населення та запобігаючи соціальній маргіналізації в період втрати роботи. Водночас саме активні інструменти — професійна підготовка та перекваліфікація, стимулювання роботодавців, публічні роботи, підтримка малого і середнього підприємництва — формують основу довгострокового відновлення зайнятості та адаптації робочої сили до структурних змін економіки.

У підрозділі 1.3 післявоєнну відбудову розглянуто як ключовий контекст трансформації зайнятості, що визначає нову конфігурацію попиту і пропозиції робочої сили. Обґрунтовано, що відбудова не є простим відновленням довоєнної економічної структури, а супроводжується глибокими структурними зрушеннями, які формують нові галузеві та професійні пріоритети зайнятості. Інфраструктурне будівництво, оборонна промисловість, цифровізація та «зелена» трансформація економіки створюють потенціал для формування нових робочих місць, але водночас підвищують вимоги до якості людського капіталу.

Встановлено, що демографічні втрати та міграційні процеси є одним із найсерйозніших обмежень відновлення ринку праці України. Скорочення чисельності населення працездатного віку, вимушена зовнішня міграція та внутрішні переміщення населення посилюють регіональні дисбаланси та загострюють проблему кадрового дефіциту. У цих умовах державна політика зайнятості має враховувати не лише економічні чинники, а й соціально-демографічні особливості відновлення, орієнтуючись на довгострокове відтворення трудового потенціалу.

Узагальнюючи результати першого розділу, можна зробити висновок, що відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови

потребує системного, стратегічно орієнтованого підходу з боку держави. Ринок праці в цих умовах виступає не лише об'єктом регулювання, а й активним інструментом реалізації державної політики соціально-економічного розвитку. Ефективність такої політики визначатиметься здатністю органів публічної влади інтегрувати інституційні, економічні та соціальні інструменти, забезпечити міжсекторальну координацію та орієнтувати управлінські рішення на довгостроковий розвиток людського капіталу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ ПРАЦІ ТА ОЦІНКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДНОВЛЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

2.1 Соціально-економічні умови функціонування ринку праці в період війни та підготовки до відбудови

Соціально-економічні умови 2023–2025 років визначають «рамку», у межах якої функціонує ринок праці України: саме вони формують можливості створення робочих місць, рівень платоспроможного попиту, інвестиційну активність бізнесу, географію економічної присутності підприємств і, зрештою, структуру попиту на працю. На відміну від довоєнних періодів, коли економічна динаміка значною мірою визначалася внутрішніми циклами та зовнішньою кон'юктурою, у 2023–2025 рр. на перший план виходять чинники воєнного ризику: безпекова ситуація, руйнування виробничої та енергетичної інфраструктури, логістичні обмеження, вимушені міграційні переміщення населення, зміни у структурі державних фінансів і пріоритети відновлення. У таких умовах ринок праці не просто «реагує» на економіку — він стає одним із ключових індикаторів стійкості суспільства та здатності держави утримувати соціальну рівновагу.

Відновлення економічної активності у 2023–2024 рр. стало важливим сигналом адаптації країни до тривалого шоку, однак характер цього відновлення не можна тлумачити як повернення до довоєнної траєкторії. За даними Державної служби статистики України, реальний ВВП у 2023 році зріс на 5,3% порівняно з 2022 роком, номінальний ВВП становив 6537,8 млрд грн [23]. Така динаміка свідчить, що економіка змогла частково компенсувати падіння першого року повномасштабної війни, однак це відновлення

відбувалося на тлі глибокої структурної перебудови, втрати частини виробничих потужностей та змінених логістичних маршрутів.

У 2024 році, за коментарем Національного банку України щодо зміни реального ВВП, зростання економіки становило 2,9%, причому НБУ прямо зазначає, що темпи відновлення уповільнилися порівняно з 2023 роком (уточнені дані за 2023 р. — 5,5%) [24]. Уповільнення не є «аномалією»: воно відображає поступове вичерпання ефекту низької бази порівняння, а також накопичення нових обмежень — насамперед енергетичних і кадрових. Це важливо для розуміння ринку праці, адже саме поєднання «економічного відновлення» та «обмежень росту» формує ситуацію, коли частина секторів відчуває дефіцит працівників, а інша — не здатна забезпечити достатню кількість якісних робочих місць.

Для 2025 року суттєвим є те, що макроекономічні очікування стають більш стриманими. В Інфляційному звіті НБУ за жовтень 2025 року зазначено перегляд прогнозу економічного зростання на 2025 рік до 1,9% з огляду на енергетичні обмеження, руйнування інфраструктури та дефіцит робочої сили; також НБУ очікує помірною прискорення у наступні роки на тлі інвестицій у відбудову та оборонний сектор [25]. Для ринку праці це означає, що попит на працю у 2025 році формується в умовах обережності бізнесу, високої невизначеності та підвищеної ціни ризику: роботодавці, навіть маючи потребу у працівниках, часто обмежують довгострокові зобов'язання, а працівники підвищують чутливість до безпеки місця проживання, стабільності виплат і соціальних гарантій.

Секторна структура економіки в умовах війни змінюється під впливом двох «сил». Перша пов'язана з руйнуваннями та обмеженнями, які виштовхують частину підприємств із традиційних територій розміщення виробництв, знижують фізичну спроможність галузей працювати у повному обсязі та підвищують залежність від енергетичної ситуації. Друга пов'язана з потребами оборони та відновлення, які формують підвищений попит на продукцію й послуги у певних секторах: будівництво та пов'язані з ним

виробництва, ремонтно-відновлювальні роботи, енергетика (включно з розподіленою генерацією), логістика, зв'язок, цифрові сервіси. Ці процеси є критично важливими для зайнятості: навіть за стриманого зростання ВВП можуть спостерігатися «острівці» швидкого попиту на кадри поряд із секторами, де робочі місця відновлюються повільно.

Інвестиційні тренди в 2023–2025 рр. мають специфічний характер: інвестиції часто набувають відновлювального змісту (ремонт, заміщення, підвищення енергоефективності, перенесення потужностей), а не класичного розширення виробництва. На практиці це означає, що навіть при зростанні інвестиційної активності структура робочих місць може зміщуватися у бік тимчасових проєктних форм зайнятості, підрядів та робіт із коротким циклом виконання. Як приклад статистичної фіксації інвестиційної активності можна використовувати показники валового нагромадження та валового нагромадження основного капіталу, що публікуються Держстатом у форматі макроекономічних індикаторів (IMF SDDS-формат). Відкритість таких даних дозволяє коректно відстежувати динаміку інвестицій впродовж 2023–2025 років та співвідносити її з ринком праці, особливо у будівництві, промисловості та інфраструктурних проєктах [26].

Важливо підкреслити, що інвестиційна динаміка воєнного періоду істотно залежить від міжнародної підтримки та програм відбудови. У цьому контексті значущими є оцінки потреб на відновлення, які впливають на очікування бізнесу та плани держави. Оновлена оцінка потреб відновлення та реконструкції (RDNA3), оприлюднена у лютому 2024 року, акцентує масштабність завдань відбудови та потребу мобілізації ресурсів уже у короткостроковій перспективі, зокрема наголошує на оцінці потреб на 2024 рік та розриві у фінансуванні [27]. Для ринку праці такі оцінки мають прямий сенс: вони сигналізують майбутній попит на працівників у відбудовчих проєктах, а також обґрунтовують потребу в підготовці кадрів і створенні механізмів швидкого працевлаштування.

Паралельно із макроекономічною динамікою суттєвим чинником соціально-економічних умов виступає релокація бізнесу як форма адаптації до воєнних загроз. Релокація означає зміну географії економічної активності, а отже — зміну локальних ринків праці. Держава підтримувала релокацію через спеціальну програму, орієнтовану на переміщення підприємств із територій, наближених до зони бойових дій, у більш безпечні регіони; механізм передбачав подання заявок через відповідну платформу та координацію розміщення [28]. У 2022 році (як «передумова» до аналізованого періоду) Мінекономіки повідомляло, що за програмою релокації переміщено 761 підприємство, і значна частка з них відновила роботу на новому місці, що закладає основу для подальшого впливу релокації на 2023–2025 рр. [29].

Для 2023–2025 років релокація проявляється не лише як державна програма, а й як ринковий процес: компанії змінюють юридичну адресу та фактичне місце роботи, переносять частину персоналу або шукають працівників у приймаючих регіонах. Дані аналітики на основі ЄДР фіксують значні масштаби переміщень бізнесу; зокрема, у 2025 році повідомлялося про майже 8 тис. компаній, що релокувалися за перші 8 місяців року (за даними ЄДР у дослідженні, оприлюдненому через Diia.Business із посиланням на OpenDataBot) [30]. З погляду ринку праці це означає дві речі. По-перше, «приймаючі» регіони отримують додатковий попит на працю, часто із вимогою швидкої адаптації працівників до технологій та корпоративних стандартів релокованих підприємств. По-друге, «донорські» регіони можуть стикатися зі скороченням зайнятості та зменшенням можливостей для працевлаштування на місці, що підсилює міграційні тенденції населення (див. табл. 2.1.1)

Таблиця 2.1.1

Активність на ринку праці та результати сприяння зайнятості
(адміністративні дані ДСЗ), 2022–2024 рр.

Показник	2022р.	2023 р.	2024 р.
Зареєстровані безробітні (перебували на обліку протягом року), осіб	867600	483200	400000
Працевлаштовано за сприяння ДСЗ протягом року, осіб	312000	232 000	330000
Охоплено професійним навчанням, осіб	63 000	49 500	81400
Видано ваучерів на навчання, од.	н/д	н/д	23000
Залучено до суспільно корисних робіт, осіб	н/д	н/д	138000

Джерело: [32-34]

Адміністративні дані ДСЗ фіксують різке «стиснення» зареєстрованого безробіття у 2023 р. порівняно з 2022 р. (867,6 тис. → 483,2 тис.) при збереженні значних масштабів працевлаштування за сприяння служби. У 2024 р. спостерігається зміщення акценту політики з «реєстраційної підтримки» до активних інструментів: зростають обсяги працевлаштування (330 тис.) і професійного навчання (81,4 тис.), з'являється масовий інструмент ваучерів (23 тис.), а також суттєвим стає сегмент суспільно корисних робіт (138 тис.). Це важливо для вашого 2.1 як прояв адаптації інституцій до потреб відновлення (див. табл. 2.1.2).

Таблиця 2.1.2

Зареєстроване безробіття та навантаження на інститут посередництва
(ДСЗ), 2022–2024 рр.

Показник	2022р.	2023р.	2024р.
Зареєстровані безробітні протягом року, осіб	867600	483200	400000
Працевлаштовано за сприяння ДСЗ, осіб	312000	232000	330000
Коефіцієнт результативності працевлаштування (працевлаштовано / зареєстровані)	0,36	0,48	~0,83
Охоплення навчанням (навчались / зареєстровані)	0,07	0,10	0,20

Джерело: [32-34]

Якщо інтерпретувати ДСЗ як «вхід» держави в ринок праці через реєстрацію і послуги, то 2022–2024 рр. показують зростання віддачі на одного зареєстрованого. Розрахунковий коефіцієнт працевлаштування підвищується

(0,36 → 0,48 → ~0,83), що узгоджується з логікою післяшокового відновлення: частина людей повертається на ринок, структури попиту стабілізуються, а інструменти «активації» посилюються (навчання, ваучери, швидші маршрути працевлаштування).

Таблиця 2.1.3

Попит і пропозиція праці: вакансії та конкуренція (Work.ua), 2022–2024рр.

Показник	2024 р.
Кількість вакансій у базі (снэпшот на початок року), од.	70100
Кількість резюме у базі (снэпшот на початок року), од.	4343555
Нові вакансії за тиждень (початок грудня), од.	58316
Нові резюме за тиждень (початок грудня), од.	88 537
Оцінка конкуренції (нові резюме / нові вакансії), разів	1,52

Джерело: [32-34]

Work.ua як найбільший онлайн-барометр ринку відображає воєнну «нерівномірність» відновлення, але дає вимірювані індикатори попиту/пропозиції. На початку 2024 р. у базі фіксується суттєво вищий рівень пропозиції роботи (70,1 тис. вакансій у базі) порівняно з початком 2023 р. (43,5 тис.). Для грудня 2024 р. співвідношення «нові резюме / нові вакансії» близько 1,52, що свідчить про помірну конкуренцію за вакансії й одночасно про збереження дефіцитів у конкретних професійних нішах.

Регіональні дисбаланси у 2023–2025 рр. набули більш складної конфігурації, ніж класичне протиставлення «індустріальний схід — аграрний захід». Воєнний чинник переформатував регіональну економіку: безпека та доступ до енергопостачання/логістики стали ключовими умовами збереження виробництва. На практиці це вилилося у підвищене навантаження на ринки праці центральних і західних областей, куди переміщувалися як люди, так і підприємства. Мінекономіки, коментуючи результати релокації, зазначало концентрацію релокованих підприємств у західних областях (зокрема у

Львівській, Закарпатській, Чернівецькій, Івано-Франківській та інших), що опосередковано підтверджує зміщення економічної активності у більш безпечні регіони [31].

Водночас регіональні дисбаланси не зводяться лише до географії підприємств. Вони проявляються у різній швидкості відновлення секторів, у доступі до інфраструктури, у спроможності громад забезпечувати житло, соціальні послуги та транспортну доступність для працівників. Умови працевлаштування визначаються не лише наявністю вакансій, а й «екосистемою» життєзабезпечення: можливістю орендувати житло, доступом до медичних і освітніх послуг, здатністю поєднувати роботу та сімейні обов'язки. Саме тому для аналізу ринку праці 2023–2025 рр. важливо визнати: економічна релокація й демографічні переміщення створили нову «карту можливостей», у якій локальний ринок праці стає залежним від якості місцевого управління, інфраструктурної спроможності та партнерства влади з бізнесом.

Окремий вимір соціально-економічних умов — енергетичний. Енергетичні атаки та пошкодження інфраструктури створювали хвилі перебоїв, які впливали на виробництво, робочий час, графіки, безперервність ланцюгів постачання. НБУ у своїх матеріалах прямо пов'язує стриманість економічного відновлення з наслідками руйнувань інфраструктури та енергетичними обмеженнями, а також із дефіцитом робочої сили, що особливо важливо для оцінки бізнес-клімату у 2025 році [25]. За таких умов роботодавці можуть відкладати розширення штату навіть за наявності попиту, а працівники — обирати сфери, де можливі дистанційні формати або більш стабільні режими роботи. Це створює додатковий тиск на «традиційні» галузі, у яких присутність на робочому місці є обов'язковою, та сприяє перерозподілу зайнятості у бік секторів послуг і цифрової економіки.

Якщо розглядати соціально-економічний контекст підготовки до відбудови, важливо враховувати, що відбудова — це не лише будівельні роботи, а й масштабний процес управління ресурсами, проєктами, кадрами й

контрактами. Це підсилює попит на компетентності управління проєктами, закупівлями, технічним наглядом, фінансовим контролем, а також на інженерні спеціальності та кваліфіковані робітничі професії. У макроекономічній оптиці це проявляється як зростаюча роль інвестицій у відновлення; НБУ, прогнозуючи подальшу динаміку, пов'язує майбутнє пожвавлення із збільшенням інвестицій у проєкти реконструкції та оборонний сектор [25]. Для ринку праці це є фундаментальним: відбудова створює «довгий попит» на працю, але лише за умови, що держава й бізнес зможуть синхронізувати планування проєктів із підготовкою кадрів, а також забезпечити прийнятний рівень умов праці, безпеки та мотивації.

Отже, соціально-економічні умови 2023–2025 років характеризуються одночасним поєднанням відновлювальної динаміки та глибоких структурних обмежень. Економіка демонструє зростання у 2023–2024 рр. на тлі війни, однак темпи відновлення сповільнюються, а 2025 рік за прогнозними оцінками НБУ виглядає більш стриманим. Інвестиційна активність набуває відновлювального змісту, релокація бізнесу змінює географію робочих місць, а регіональні дисбаланси посилюються через різну безпекову й інфраструктурну спроможність територій. У таких умовах ринок праці функціонує як система, чутлива до рішень держави щодо відбудови, енергетичної стійкості, підтримки бізнесу та управління міграційними процесами. Саме тому подальший аналіз у межах Розділу 2 має спиратися на реальні статистичні дані та інституційні джерела, поєднуючи макроекономічні індикатори з оцінкою регіональних і секторних змін, що визначають параметри зайнятості в Україні.

2.2 Оцінка ефективності державної політики та програм сприяння зайнятості

Оцінювання ефективності державної політики сприяння зайнятості у 2023–2025 роках потребує врахування специфіки воєнного та післявоєнного періодів, коли традиційні критерії результативності — стабільність зайнятості, зростання робочих місць, підвищення продуктивності — поєднуються з нетиповими завданнями соціальної стабілізації, швидкої адаптації ринку праці та відновлення людського капіталу. В умовах війни державні програми зайнятості набувають подвійної функції: з одного боку, вони мають забезпечувати економічну активність і підтримувати бізнес, з іншого — виконувати соціально-захисну та інтеграційну роль для вразливих груп населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, осіб, які втратили роботу через руйнування підприємств або релокацію.

Державна служба зайнятості у 2023–2025 рр. залишалася ключовим інституційним провідником політики зайнятості, водночас її роль поступово трансформувалася від класичного посередника між роботодавцем і безробітним до активного менеджера переходів на ринку праці. У 2023 році основним завданням ДСЗ було забезпечення відновлення мінімальної рівноваги на ринку праці після шоків 2022 року. Зменшення кількості зареєстрованих безробітних у 2023 році порівняно з попереднім роком та збереження значних обсягів працевлаштування за сприяння служби свідчать про поступову адаптацію населення і бізнесу до нових умов [35]. Водночас структура цих працевлаштувань суттєво відрізнялася від довоєнної: зросла частка короткострокових та проєктних форм зайнятості, а також працевлаштування у секторах, пов'язаних із відновлювальними роботами та публічними проєктами.

У 2024 році політика зайнятості набула більш активного та адресного характеру. ДСЗ розширила інструментарій впливу, посиливши програми

професійного навчання, запровадивши масове використання ваучерів на навчання та активізувавши механізми суспільно корисних робіт [36]. З точки зору ефективності, важливо підкреслити, що ці інструменти не лише збільшили кількість осіб, охоплених активними програмами, а й сприяли зниженню середньої тривалості перебування у статусі безробітного. Таким чином, ефективність програм ДСЗ у 2024 році проявлялася не стільки у формальному зростанні показників працевлаштування, скільки у прискоренні переходів між статусами на ринку праці та зменшенні ризиків довготривалого безробіття.

У 2025 році, на тлі поступового переходу від антикризового управління до підготовки масштабної післявоєнної відбудови, акценти політики зайнятості змістилися у бік формування кадрового потенціалу для відновлювальних проєктів. ДСЗ дедалі більше орієнтувала свої програми на потреби конкретних секторів економіки, зокрема будівництва, інфраструктури, енергетики та переробної промисловості. Ефективність такого підходу полягає у підвищенні відповідності між пропозицією робочої сили та запитами роботодавців, що є критично важливим для зменшення структурних дисбалансів на ринку праці [37].

Важливим елементом державної політики зайнятості у 2023–2025 рр. стали програми компенсації роботодавцям, спрямовані на стимулювання створення та збереження робочих місць. Ці програми мали різні форми — від компенсації частини витрат на оплату праці за працевлаштування безробітних або внутрішньо переміщених осіб до відшкодування витрат на облаштування робочих місць для осіб з інвалідністю. З точки зору ефективності, компенсаційні механізми демонструють високу короткострокову результативність, оскільки безпосередньо знижують вартість найму для роботодавця і стимулюють попит на робочу силу. Водночас їх довгостроковий ефект залежить від здатності бізнесу інтегрувати нових працівників у стійкі виробничі процеси після завершення періоду компенсації [38].

Аналіз практики реалізації компенсаційних програм у 2023–2024 рр. свідчить, що вони були найбільш ефективними у сегменті малого та середнього бізнесу, який характеризується високою чутливістю до змін витрат. Для МСП компенсація заробітної плати часто ставала вирішальним фактором прийняття рішення про найм. Водночас у великих компаніях компенсаційні програми мали обмежений вплив, оскільки кадрові рішення там значною мірою визначаються довгостроковими інвестиційними планами та безпековими міркуваннями. Це свідчить про необхідність диференційованого підходу до застосування компенсаційних інструментів залежно від розміру бізнесу та галузевої специфіки.

Програми професійного навчання та перекваліфікації у 2023–2025 рр. стали одним із ключових інструментів підвищення адаптивності ринку праці. Їх ефективність варто оцінювати не лише за кількісними показниками охоплення, а й за якісними результатами — рівнем працевлаштування випускників, відповідністю отриманих навичок потребам ринку та здатністю програм реагувати на структурні зміни економіки. У 2024 році істотно зросла кількість осіб, які пройшли навчання за направленням ДСЗ, що свідчить про активізацію політики розвитку людського капіталу [36].

Запровадження ваучерів на навчання як інструменту індивідуалізації освітніх траєкторій стало важливим кроком у напрямі модернізації політики зайнятості. Ваучери дозволяють поєднати свободу вибору для безробітного з орієнтацією на пріоритетні для економіки професії. З точки зору ефективності, цей інструмент має потенціал для підвищення мотивації учасників програм та зменшення ризиків формального проходження навчання без подальшого працевлаштування. Водночас його результативність значною мірою залежить від якості інформаційного супроводу та здатності системи освіти швидко адаптувати навчальні програми до змін на ринку праці [39].

Окрему роль у політиці сприяння зайнятості у 2023–2025 рр. відіграли грантові програми для бізнесу, зокрема програма мікрогрантів на започаткування або розвиток власної справи. Ці програми поєднують

елементи політики зайнятості та підприємницької підтримки, створюючи умови для самозайнятості та формування нових робочих місць. З точки зору ефективності, грантові інструменти мають відкладений ефект: їх результати не завжди миттєво відображаються у статистиці зайнятості, однак вони формують основу для довгострокової економічної активності, особливо на локальному рівні [40].

У 2024–2025 рр. грантові програми все частіше орієнтувалися на підтримку бізнесу у громадах, що постраждали від війни або прийняли значну кількість внутрішньо переміщених осіб. Такий підхід підвищує ефективність політики зайнятості з точки зору територіального розвитку, оскільки дозволяє поєднати створення робочих місць із відновленням місцевої економіки. Водночас ефективність грантових програм значною мірою залежить від якості відбору проєктів, наявності супровідних консультаційних послуг та спроможності отримувачів грантів до сталого ведення бізнесу.

Підтримка самозайнятості у 2023–2025 рр. стала важливим напрямом державної політики зайнятості в умовах обмежених можливостей найманої праці. Самозайнятість розглядається не лише як форма економічної активності, а й як інструмент соціальної інтеграції та зниження залежності населення від соціальних виплат. Ефективність програм підтримки самозайнятості проявляється у зростанні кількості малих підприємницьких ініціатив, однак водночас існують ризики нестабільності доходів та високої вразливості таких форм зайнятості до зовнішніх шоків [41] (див. табл. 2.2.1).

Застосування логіки Input–Output–Outcome дозволяє комплексно оцінити ефективність державної політики сприяння зайнятості не лише за кількісними показниками охоплення, а й за якісними соціально-економічними результатами, що є особливо важливим в умовах війни та післявоєнної трансформації ринку праці.

Аналіз показує, що у 2023–2025 рр. державна політика зайнятості в Україні поступово зміщується від домінування пасивних заходів до посилення активних інструментів, орієнтованих на прискорення переходів на ринку

праці, підвищення адаптивності робочої сили та стимулювання економічної активності.

Таблиця 2.2.1

Оцінка ефективності державних програм сприяння зайнятості в Україні
у 2023–2025 pp. (Input–Output–Outcome)

Напрямок / програма	Input (ресурси та інструменти)	Output (безпосередні результати)	Outcome (соціально-економічні ефекти)
Програми Державної служби зайнятості [35; 36]	Бюджетні кошти Фонду соцстрахування; інституційна мережа ДСЗ; цифрові сервіси	Працевлаштовано сотні тисяч осіб щороку; скорочення тривалості безробіття	Підвищення мобільності робочої сили; зменшення ризиків довготривалого безробіття; стабілізація ринку праці
Компенсації роботодавцям [38]	Кошти держбюджету; нормативно-правові механізми компенсацій	Створення та збереження робочих місць; активізація найму в МСП	Зростання попиту на працю; інтеграція ВПО та вразливих груп; зниження тінізації зайнятості
Професійне навчання та перекваліфікація [36; 39]	Освітня інфраструктура; державне фінансування; ваучери на навчання	Збільшення кількості осіб, що пройшли навчання; оновлення компетентностей	Зменшення структурного безробіття; підвищення відповідності навичок потребам відбудови
Ваучери на навчання [39]	Персоніфіковане фінансування освіти; перелік пріоритетних професій	Підвищення участі дорослого населення в навчанні; індивідуальні траєкторії	Посилення мотивації до праці; довгострокове зростання людського капіталу
Грантові програми для бізнесу («Власна справа») [40]	Кошти держбюджету та донорів; конкурсний відбір	Створення нових бізнесів; нові робочі місця	Розвиток локальної економіки; зростання самозайнятості; податкові надходження
Підтримка самозайнятості [41]	Гранти, консультації, навчальні програми	Реєстрація ФОП; запуск мікробізнесів	Соціальна інтеграція; зниження залежності від соціальних виплат

Джерело: узагальнено автором на основі [35–41]

Програми Державної служби зайнятості демонструють високу операційну результативність (output), що проявляється у значних масштабах працевлаштування та навчання. Водночас їхній outcome-ефект полягає у зниженні ризиків довготривалого безробіття та стабілізації соціально-економічної ситуації, що виходить за межі суто ринкових показників.

Компенсаційні програми для роботодавців і грантові інструменти для бізнесу мають виражений мультиплікативний ефект, оскільки поєднують політику зайнятості з політикою підтримки підприємництва та регіонального розвитку. Їх ефективність є найвищою у сегменті малого та середнього бізнесу, що підтверджує доцільність таргетованого підходу.

Інструменти професійного навчання та ваучери на освіту забезпечують довгостроковий outcome, спрямований на подолання структурного безробіття та формування кадрового потенціалу для післявоєнної відбудови. Їхня ефективність проявляється з часовим лагом, що потребує відповідних методів моніторингу та оцінювання.

Підтримка самозайнятості, хоча і не завжди забезпечує негайний приріст стабільної зайнятості, виконує важливу соціально-інтеграційну функцію, знижуючи навантаження на систему соціального захисту та стимулюючи економічну ініціативу населення.

Узагальнено таблиця підтверджує, що ефективність державної політики сприяння зайнятості у 2023–2025 рр. визначається не стільки обсягами залучених ресурсів (input), скільки узгодженістю інструментів, адресністю програм та орієнтацією на довгострокові соціально-економічні результати (outcome).

Загалом оцінка ефективності державної політики сприяння зайнятості у 2023–2025 рр. свідчить про поступовий перехід від реактивних антикризових заходів до більш системного управління трансформаціями ринку праці. Посилення активних програм, розвиток інструментів навчання та підтримки бізнесу, а також інтеграція політики зайнятості з цілями післявоєнної відбудови створюють передумови для довгострокового відновлення

зайнятості та підвищення стійкості ринку праці. Водночас зберігається потреба у подальшому вдосконаленні механізмів оцінювання результативності програм, зокрема через поєднання адміністративних даних із вибірковими обстеженнями та моніторингом довгострокових ефектів для учасників програм.

2.3 Аналіз проблем та «вузьких місць» політики відновлення ринку праці в Україні

Відновлення ринку праці України у 2023–2025 роках відбувається в умовах багаторівневої невизначеності, де поєднуються воєнні ризики, структурні трансформації економіки, демографічні втрати та зростаюча залежність від зовнішньої фінансової і технічної допомоги. За таких обставин державна політика зайнятості не може оцінюватися виключно за показниками короткострокової результативності; вона потребує глибшого аналізу внутрішніх обмежень та зовнішніх факторів, що формують «вузькі місця» її реалізації. Використання інструментів SWOT- та PESTEL-аналізу дозволяє системно ідентифікувати ці проблеми, поєднавши інституційні, фінансові, управлінські та соціально-економічні аспекти.

З позиції SWOT-аналізу державна політика відновлення ринку праці характеризується наявністю значного потенціалу, але водночас — структурними слабкостями, які обмежують її ефективність. До сильних сторін можна віднести наявність розгалуженої інституційної мережі, зокрема Державної служби зайнятості та її територіальних підрозділів, що забезпечують доступність програм сприяння зайнятості навіть у складних умовах війни. Важливим позитивним чинником є також накопичений досвід швидкої адаптації інструментів політики зайнятості у 2022–2024 роках,

зокрема впровадження нових форматів навчання, цифрових сервісів та програм підтримки роботодавців [35; 36] (див. табл. 2.3.1).

Таблиця 2.3.1

SWOT-аналіз державної політики відновлення ринку праці України у 2023–2025 рр.

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Наявність розгалуженої інституційної мережі (ДСЗ, органи соцзахисту, громади)	Обмежена інституційна спроможність у стратегічному плануванні
Оперативна адаптація інструментів зайнятості в умовах війни	Фрагментація програм між різними органами влади
Поєднання активних і пасивних заходів політики зайнятості	Недостатня адресність програм для окремих цільових груп
Підтримка міжнародних партнерів і донорів	Низька якість та неповнота даних про ринок праці
Запровадження цифрових сервісів у сфері зайнятості	Обмежені кадрові ресурси публічного сектору
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Масштабна післявоєнна відбудова та інфраструктурні проєкти	Демографічні втрати та скорочення робочої сили
Інтеграція з політиками ЄС та міжнародними стандартами	Тривала зовнішня міграція та «відтік талантів»
Розвиток «зеленої» та цифрової економіки	Фінансова нестійкість бюджетного фінансування
Децентралізація та посилення ролі громад	Нерівномірний регіональний розвиток
Модернізація системи професійної освіти	Високі безпекові ризики

Джерело: узагальнено автором на основі [35–50]

SWOT-аналіз свідчить, що державна політика відновлення ринку праці в Україні має достатній інституційний та інструментальний потенціал, однак його реалізація стримується управлінськими та ресурсними обмеженнями. Сильні сторони політики формуються завдяки наявності базової інституційної інфраструктури та досвіду швидкої адаптації до кризових умов, проте слабкі сторони пов'язані з фрагментарністю управління, недостатньою якістю даних та обмеженою адресністю допомоги.

Можливості післявоєнної відбудови створюють унікальні умови для модернізації політики зайнятості, однак реалізація цих можливостей значною мірою залежить від здатності держави мінімізувати загрози, зокрема демографічні втрати, міграційні процеси та фінансові ризики. Таким чином,

ефективність політики відновлення ринку праці визначатиметься не лише обсягом ресурсів, а й якістю стратегічного управління та координації.

Водночас ключовою слабкістю виступає обмежена інституційна спроможність у частині стратегічного планування та міжвідомчої координації. Значна частина рішень у сфері зайнятості ухвалюється в режимі реагування на поточні виклики, що знижує узгодженість політики зайнятості з довгостроковими цілями економічної відбудови. Інституційна фрагментація між центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та донорами призводить до дублювання програм, розпорошення ресурсів і втрати потенційного синергійного ефекту [42].

Окремою проблемою є кадрова спроможність інституцій, відповідальних за реалізацію політики зайнятості. В умовах війни значна частина фахівців публічного сектору зазнала перевантаження, а окремі регіони втратили досвідчених працівників через міграцію або мобілізацію. Це безпосередньо впливає на якість адміністрування програм, моніторинг їх результативності та взаємодію з цільовими групами. У результаті навіть ефективні за задумом інструменти можуть не досягати очікуваного outcome-ефекту через обмеження управлінської спроможності.

З точки зору можливостей (opportunities), післявоєнна відбудова відкриває для політики зайнятості унікальне «вікно можливостей» для глибокої модернізації. Масштабні інвестиції у відновлення інфраструктури, житла, енергетики та промисловості формують потенційний попит на робочу силу, який може стати драйвером зростання зайнятості та підвищення продуктивності праці. Крім того, активна участь міжнародних партнерів у фінансуванні відбудови створює можливості для імплементації сучасних підходів до політики зайнятості, включно з результат-орієнтованим управлінням, цифровими платформами та інклюзивними програмами [43].

Разом із тим, загрози (threats) політики відновлення ринку праці мають системний характер. Найсерйознішою з них є демографічна криза, зумовлена людськими втратами та масштабною міграцією. Навіть за умови активної

політики стимулювання зайнятості дефіцит робочої сили може стати довгостроковим обмеженням економічного відновлення. До цього додається ризик «відтоку талантів», коли висококваліфіковані працівники інтегруються у ринки праці країн перебування і не повертаються в Україну, що знижує ефективність внутрішніх програм зайнятості [44].

PESTEL-аналіз дозволяє розширити розуміння проблем та «вузьких місць» політики зайнятості, розглядаючи її у ширшому макросередовищі. Політичний вимір (Political) визначається, з одного боку, високим рівнем державної уваги до питань відновлення та соціальної стабільності, а з іншого — нестабільністю, пов’язаною з безпековою ситуацією та змінами пріоритетів у разі загострення воєнних дій. Часті коригування програм та нормативної бази у відповідь на політичні виклики можуть знижувати передбачуваність політики зайнятості для бізнесу та громадян [45] (див. табл. 2.3.2).

Таблиця 2.3.2

PESTEL-аналіз політики відновлення ринку праці України

Фактор	Ключові впливи на політику зайнятості
Р – Політичний	Воєнний стан; пріоритет соціальної стабільності; зміна управлінських пріоритетів
Е – Економічний	Обмежені бюджетні ресурси; залежність від донорського фінансування; інфляційний тиск
S – Соціальний	Зростання кількості вразливих груп; зміна структури домогосподарств; нерівність доступу до зайнятості
Т – Технологічний	Цифровізація сервісів зайнятості; нерівний доступ до цифрових технологій
Е – Екологічний	Потреба у «зелених» робочих місцях; інтеграція екологічних стандартів
L – Правовий	Часті зміни нормативної бази; відсутність довгострокової стратегії зайнятості

Джерело: узагальнено автором на основі [42–50]

PESTEL-аналіз демонструє, що політика відновлення ринку праці України формується під впливом багатьох зовнішніх факторів, серед яких домінують політична нестабільність, економічні обмеження та соціальні трансформації, спричинені війною. Економічний та політичний виміри

створюють найсильніший тиск на систему зайнятості, обмежуючи можливості довгострокового планування та масштабування програм.

Водночас технологічні та екологічні фактори формують потенціал для оновлення політики зайнятості, зокрема через розвиток цифрових сервісів та «зеленої» економіки. Правовий вимір залишається одним із ключових «вузьких місць», оскільки нестабільність нормативної бази ускладнює узгодження політики зайнятості з іншими напрямками публічної політики.

Загалом PESTEL-аналіз підтверджує необхідність системного, міжсекторального та довгострокового підходу до відновлення ринку праці, який враховує не лише внутрішні управлінські можливості, а й ширший макросередовищний контекст.

Економічний вимір (Economic) формує одне з ключових «вузьких місць» — обмеженість фінансових ресурсів. Хоча у 2023–2025 роках значна частина програм зайнятості фінансується за рахунок державного бюджету та донорської допомоги, їх стійкість у середньостроковій перспективі залишається під питанням. Фіскальні обмеження, висока частка видатків на оборону та обслуговування боргу зменшують можливості масштабування активних програм зайнятості. У цих умовах ефективність кожної гривні бюджетних коштів стає критично важливою, що вимагає посилення аналітичної складової прийняття рішень [46].

Соціальний вимір (Social) політики відновлення ринку праці пов'язаний із зростанням різноманіття цільових груп та їхніх потреб. Внутрішньо переміщені особи, ветерани, жінки, які поєднують роботу з доглядом за дітьми, особи з інвалідністю — усі ці групи мають специфічні бар'єри доступу до зайнятості. Недостатня адресність програм та універсальний підхід до надання послуг можуть знижувати ефективність політики зайнятості та посилювати соціальну нерівність. Це створює потребу у більш гнучких, персоналізованих інструментах підтримки [47].

Технологічний вимір (Technological) одночасно відкриває нові можливості та створює нові виклики. З одного боку, цифровізація послуг

зайнятості спрощує доступ до інформації, пришвидшує процеси реєстрації та підбору роботи. З іншого боку, цифровий розрив між регіонами та соціальними групами обмежує доступ до цих сервісів для частини населення. Крім того, недостатня інтеграція інформаційних систем різних органів влади ускладнює обмін даними та знижує якість аналітики ринку праці [48].

Екологічний вимір (Environmental) стає дедалі важливішим у контексті «зеленої» відбудови. Водночас політика зайнятості поки що обмежено інтегрує екологічні пріоритети у програми підготовки кадрів і стимулювання роботодавців. Це створює ризик втрати можливостей для формування нових робочих місць у секторах відновлюваної енергетики, енергоефективності та управління відходами, що є важливими для довгострокового розвитку [49].

Правовий вимір (Legal) політики зайнятості характеризується поєднанням гнучкості та фрагментарності. З одного боку, оперативні зміни законодавства дозволили швидко адаптувати інструменти політики до умов війни. З іншого боку, відсутність стабільної, довгострокової нормативної рамки ускладнює планування програм зайнятості та їх інтеграцію з політиками освіти, регіонального розвитку та соціального захисту. Це підкреслює необхідність оновлення стратегічних документів у сфері зайнятості з урахуванням післявоєнних викликів [50].

Узагальнюючи результати SWOT- та PESTEL-аналізу, можна зробити висновок, що основні «вузькі місця» політики відновлення ринку праці в Україні пов'язані не стільки з відсутністю інструментів, скільки з обмеженнями їх реалізації. Інституційна спроможність, якість координації між рівнями влади, адресність програм, надійність даних і довгострокова фінансова стійкість визначають межі ефективності політики зайнятості у 2023–2025 роках. Подолання цих проблем потребує переходу від фрагментарних рішень до системного управління трансформаціями ринку праці, що стане ключовою передумовою успішної післявоєнної відбудови України.

Висновки до розділу 2

Проведений у другому розділі аналіз стану та тенденцій ринку праці України у 2022–2024 роках, а також оцінка ефективності державної політики сприяння зайнятості у 2023–2025 роках дозволяють сформувати комплексне уявлення про особливості функціонування ринку праці в умовах війни та підготовки до післявоєнної відбудови. Отримані результати засвідчують, що ринок праці України перебуває у фазі глибокої трансформації, яка поєднує елементи відновлення, структурної перебудови та накопичення нових системних ризиків.

Аналіз соціально-економічних умов функціонування ринку праці показав, що у 2022–2024 роках ключовим чинником його динаміки стала адаптація економіки до воєнних викликів. Відновлення макроекономічної активності у 2023–2024 роках відбувалося на тлі збереження значних обмежень, пов'язаних із безпековою ситуацією, руйнуванням інфраструктури, логістичними проблемами та дефіцитом робочої сили. Це зумовило асиметричний характер відновлення зайнятості, коли зростання попиту на працю у низці секторів поєднувалося зі стагнацією або скороченням зайнятості в інших.

Встановлено, що галузева структура попиту на робочу силу у воєнний період зазнала суттєвих змін. Підвищену роль відіграють сфери, пов'язані з відновленням інфраструктури, будівництвом, логістикою, енергетикою та публічними роботами, тоді як традиційні галузі важкої промисловості та окремі сегменти сфери послуг відновлюються повільніше. Така структурна перебудова формує нові вимоги до професійної структури робочої сили та загострює проблему невідповідності між наявними навичками працівників і потребами роботодавців.

Особливу увагу в межах розділу приділено аналізу адміністративних і ринкових показників ринку праці, які у воєнних умовах набувають особливої

аналітичної цінності. Дані Державної служби зайнятості свідчать про скорочення кількості зареєстрованих безробітних у 2023–2024 роках порівняно з піковими значеннями 2022 року, що може інтерпретуватися як результат одночасного впливу декількох факторів: адаптації населення до нових умов, міграційних процесів, а також активізації інструментів сприяння зайнятості. Водночас зменшення зареєстрованого безробіття не означає повного вирішення проблеми зайнятості, оскільки частина населення виходить з ринку праці або переходить у неформальні форми зайнятості.

Ринкові індикатори, зокрема дані онлайн-платформ з працевлаштування, демонструють зростання кількості вакансій у 2023–2024 роках, що свідчить про пожвавлення попиту на працю. Проте співвідношення між кількістю вакансій і резюме вказує на збереження конкуренції за робочі місця та наявність професійних і регіональних дисбалансів. Це підтверджує, що проблема ринку праці в Україні полягає не лише у кількості робочих місць, а й у їх якості, територіальній доступності та відповідності очікуванням і можливостям працівників.

Оцінка ефективності державної політики сприяння зайнятості у 2023–2025 роках показала, що в цей період відбувається поступовий перехід від домінування пасивних заходів соціального захисту до посилення активної політики зайнятості. Державна служба зайнятості розширила спектр інструментів впливу, акцентуючи увагу на професійному навчанні, перекваліфікації, ваучерах на освіту та стимулюванні роботодавців. Такі заходи сприяють підвищенню адаптивності робочої сили та зменшенню ризиків довготривалого безробіття, що є особливо важливим у контексті післявоєнної відбудови.

Аналіз програм компенсації роботодавцям показав, що вони є ефективним інструментом короткострокового стимулювання попиту на працю, особливо у секторі малого та середнього бізнесу. Компенсаційні механізми знижують вартість найму та створюють умови для інтеграції вразливих груп населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб і осіб з

інвалідністю. Водночас довгострокова ефективність таких програм залежить від здатності бізнесу зберігати робочі місця після завершення періоду державної підтримки, що потребує поєднання компенсацій із іншими інструментами економічної політики.

Професійне навчання, перекваліфікація та ваучери на освіту розглядаються у розділі як ключові інструменти формування кадрового потенціалу для відновлення економіки. Їх ефективність полягає у зменшенні структурного безробіття та підвищенні відповідності навичок працівників потребам ринку праці. Водночас результати цих програм мають відкладений характер, що ускладнює їх оцінювання у короткостроковій перспективі та вимагає розвитку системи моніторингу довгострокових outcome-ефектів.

Важливим елементом державної політики зайнятості у 2023–2025 роках стали грантові програми для бізнесу та підтримка самозайнятості. Вони поєднують завдання стимулювання економічної активності з цілями зайнятості, сприяючи створенню нових робочих місць і розвитку локальних економік. У розділі обґрунтовано, що ефективність таких програм значною мірою залежить від якості супроводу підприємців, доступу до консультаційних послуг та інтеграції грантових інструментів із регіональними стратегіями розвитку.

SWOT- та PESTEL-аналізи, проведені у підрозділі 2.3, дозволили систематизувати проблеми та «вузькі місця» політики відновлення ринку праці. Серед ключових внутрішніх обмежень визначено недостатню інституційну спроможність у стратегічному плануванні, фрагментарність управління, обмежену якість та повноту даних про ринок праці, а також недостатню адресність допомоги для окремих соціальних груп. Зовнішні чинники, зокрема демографічні втрати, міграційні процеси, фінансові обмеження та безпекові ризики, посилюють ці проблеми та ускладнюють реалізацію політики зайнятості.

Узагальнюючи результати розділу, можна стверджувати, що державна політика відновлення ринку праці України у 2023–2025 роках перебуває у

стадії активного становлення та пошуку ефективних управлінських рішень. Вона вже демонструє ознаки переходу до більш активної та результат-орієнтованої моделі, однак її ефективність стримується системними обмеженнями інституційного, фінансового та демографічного характеру. Подолання цих обмежень потребує посилення координації між центральними органами влади, громадами та міжнародними партнерами, удосконалення системи збору й аналізу даних, а також інтеграції політики зайнятості з ширшими цілями післявоєнної відбудови.

Отримані у другому розділі висновки створюють аналітичну основу для розробки проєктних пропозицій щодо вдосконалення державної політики відновлення ринку праці, які будуть представлені у третьому розділі магістерської роботи. Вони дозволяють перейти від діагностики проблем до формування цілісної концепції політики зайнятості, орієнтованої на довгостроковий розвиток людського капіталу та стійкість соціально-економічної системи України.

РОЗДІЛ 3

ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ВІДНОВЛЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

3.1 Розробка концепції державної політики відновлення ринку праці в післявоєнній відбудові

Формування дієвої державної політики відновлення ринку праці в умовах післявоєнної відбудови України потребує переходу від фрагментарних антикризових заходів до цілісної концепції публічного управління, зорієнтованої на довгостроковий розвиток людського капіталу та соціально-економічну стійкість держави. На відміну від попередніх етапів регулювання зайнятості, післявоєнний контекст визначається не лише необхідністю компенсації втрат, а й потребою у структурній модернізації економіки, відновленні довіри на ринку праці та інтеграції України у європейський простір зайнятості. Саме тому концепція державної політики відновлення ринку праці має поєднувати соціальні, економічні та інституційні виміри, виходячи за межі вузького розуміння політики зайнятості як системи допомоги безробітним.

Метою запропонованої концепції є формування інклюзивного, адаптивного та стійкого ринку праці, здатного забезпечити продуктивну зайнятість населення, ефективне використання людського потенціалу та підтримку відновлення економіки України у післявоєнний період. Йдеться не лише про зниження рівня безробіття чи збільшення кількості робочих місць, а про створення умов для якісної зайнятості, що поєднує гідні умови праці, можливості професійного розвитку та соціальну інтеграцію різних груп населення. У цьому контексті політика відновлення ринку праці має стати складовою загальної стратегії післявоєнної відбудови, тісно пов'язаною з

політикою освіти, регіонального розвитку, соціального захисту та економічної модернізації [51].

Досягнення цієї мети передбачає дотримання низки принципів, які визначають зміст і логіку реалізації державної політики. Базовим серед них є принцип людиноцентричності, відповідно до якого ринок праці розглядається передусім як простір реалізації людського потенціалу, а не лише як механізм балансування попиту і пропозиції робочої сили. Цей принцип передбачає орієнтацію політики на потреби та можливості конкретних осіб і соціальних груп, врахування їх життєвих обставин, професійного досвіду та перспектив розвитку.

Важливим є також принцип інклюзивності, що передбачає забезпечення рівного доступу до можливостей зайнятості для всіх груп населення, зокрема тих, хто зазнав найбільших втрат унаслідок війни. Інклюзивність у контексті післявоєнного ринку праці означає не лише формальне недискримінаційне ставлення, а й активне усунення бар'єрів, які перешкоджають участі у трудовій діяльності ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, жінок, осіб з інвалідністю та інших вразливих груп [52].

Принцип адаптивності набуває особливого значення в умовах швидких і непередбачуваних змін, характерних для післявоєнного періоду. Державна політика відновлення ринку праці має бути здатною оперативно реагувати на зміну економічної кон'юнктури, структури попиту на робочу силу та демографічних процесів. Це передбачає гнучке використання інструментів політики зайнятості, регулярний перегляд пріоритетів та активне застосування аналітичних даних для ухвалення управлінських рішень.

Не менш важливим є принцип партнерства, який визначає необхідність залучення до реалізації політики відновлення ринку праці широкого кола стейкхолдерів — органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, закладів освіти, громадянського суспільства та міжнародних донорів. Післявоєнна відбудова за своєю природою є багаторівневим процесом, і жоден із суб'єктів не здатний самотійно забезпечити ефективне функціонування

ринку праці. Саме тому координація зусиль і соціальний діалог виступають ключовими умовами успіху [53].

Цільові групи державної політики відновлення ринку праці визначаються специфікою соціально-економічних втрат, спричинених війною, та структурними викликами післявоєнного розвитку. Особливе місце серед них посідають ветерани, для яких інтеграція у цивільний ринок праці є не лише економічним, а й соціально-психологічним викликом. Політика зайнятості щодо ветеранів має поєднувати інструменти професійної адаптації, перекваліфікації та підтримки роботодавців, створюючи умови для використання набутих у період служби навичок у цивільних секторах економіки.

Внутрішньо переміщені особи становлять іншу ключову цільову групу, потреби якої пов'язані з територіальною мобільністю, втратою соціальних зв'язків та обмеженим доступом до житла і соціальної інфраструктури. Для цієї групи політика відновлення ринку праці має бути тісно інтегрована з регіональною та житловою політикою, забезпечуючи не лише доступ до робочих місць, а й умови для довгострокового закріплення у громадах прийому [54].

Молодь у післявоєнний період стикається з ризиками відкладеного старту трудової кар'єри та втрати навичок, що негативно впливає на її довгострокову зайнятість. Концепція політики відновлення ринку праці передбачає створення умов для першого робочого місця, розвитку дуальної освіти та партнерств між закладами освіти і роботодавцями, що дозволить скоротити розрив між освітою та ринком праці.

Жінки, особливо ті, які поєднують професійну діяльність із доглядом за дітьми або членами сім'ї, потребують гнучких форм зайнятості та доступу до соціальної інфраструктури. У післявоєнний період політика зайнятості має враховувати зростаючу роль жінок у відновленні економіки та сприяти усуненню гендерних дисбалансів на ринку праці [55].

Окрему увагу слід приділити особам з інвалідністю, кількість яких зростає внаслідок війни. Для цієї цільової групи важливо поєднати заходи з адаптації робочих місць, професійної реабілітації та стимулювання роботодавців, забезпечуючи не декларативну, а реальну інтеграцію у трудову діяльність.

Поверненці та працівники з регіонів зруйнованої інфраструктури також формують специфічний сегмент ринку праці. Для них ключовим викликом є не лише працевлаштування, а й відновлення економічної активності у місцях проживання. Це зумовлює необхідність територіально диференційованого підходу до політики зайнятості, орієнтованого на підтримку місцевих ринків праці та розвиток громад [56].

Центральним елементом запропонованої концепції є модель координації «держава – громади – бізнес – освіта – донори», яка покликана забезпечити узгодженість дій усіх суб'єктів політики відновлення ринку праці. Держава у цій моделі виконує стратегічну та нормативну функцію, визначаючи пріоритети політики, формуючи правові рамки та забезпечуючи базове фінансування. Громади виступають ключовими агентами реалізації політики на місцевому рівні, адаптуючи загальнонаціональні програми до потреб конкретних територій та забезпечуючи зворотний зв'язок (див. рис. 3.1.1).

Запропонована модель координації «держава – громади – бізнес – освіта – донори» відображає системний підхід до формування та реалізації державної політики відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови. Її концептуальною перевагою є відмова від ієрархічної, адміністративно замкненої моделі управління зайнятістю на користь мережевої взаємодії суб'єктів, об'єднаних спільною метою відновлення продуктивної та інклюзивної зайнятості.

Схема демонструє, що держава у цій моделі виконує насамперед стратегічну та регуляторну функцію, формуючи рамкові умови функціонування ринку праці, визначаючи пріоритети відновлення та забезпечуючи базове фінансування програм зайнятості. При цьому держава не

підміняє собою інших учасників процесу, а створює простір для їх активної участі, що відповідає сучасним підходам до публічного управління та принципам доброго врядування.

Рисунок 3.1.1 - Модель координації «державна – громади – бізнес – освіта – донори»

Джерело: розроблено автором

Громади в межах моделі виступають ключовою ланкою територіальної реалізації політики зайнятості. Саме на рівні громад відбувається конкретизація загальнонаціональних пріоритетів з урахуванням локальних потреб, стану інфраструктури, демографічної ситуації та структури місцевої економіки. Такий підхід дозволяє подолати проблему універсальності державних програм та підвищити їх адресність і практичну результативність.

Бізнес у запропонованій моделі розглядається не лише як реципієнт державної підтримки, а як повноправний партнер у формуванні попиту на робочу силу та компетентності. Участь бізнесу в координаційній моделі забезпечує узгодження програм зайнятості та професійної підготовки з

реальними потребами економіки, що є критично важливим для зменшення структурного безробіття та дефіциту кадрів у процесі відбудови.

Сектор освіти, зокрема заклади професійної, фахової передвищої та вищої освіти, відіграє роль системоутворюючого елемента у формуванні людського капіталу. Інтеграція освіти у модель координації дозволяє перейти від інерційної підготовки кадрів до гнучких, практико-орієнтованих освітніх траєкторій, що відповідають вимогам післявоєнного ринку праці. Особливе значення в цьому контексті мають дуальна освіта, короткострокові програми перекваліфікації та навчання дорослих.

Донори та міжнародні партнери у схемі відіграють роль каталізатора реформ і джерела додаткових ресурсів, зокрема фінансових, експертних та інституційних. Водночас схема підкреслює, що донорська допомога є найбільш ефективною за умови її інтеграції у національні та регіональні пріоритети політики зайнятості, а не реалізації ізольованих проєктів. Координація з боку держави та громад дозволяє мінімізувати ризики фрагментації та дублювання ініціатив.

Центральний елемент схеми — спільні цілі відновлення ринку праці — підкреслює, що результативність політики зайнятості залежить не від домінування окремого суб'єкта, а від узгодженості дій усіх учасників. Соціальний діалог та регіональні пакти зайнятості, представлені як горизонтальні механізми взаємодії, забезпечують формування довіри між суб'єктами та створюють основу для спільної відповідальності за результати.

Узагальнюючи, схема демонструє, що ефективна державна політика відновлення ринку праці в Україні можлива лише за умови переходу до багаторівневої, партнерської моделі координації, яка поєднує стратегічну роль держави, операційну спроможність громад, економічну активність бізнесу, освітній потенціал закладів освіти та ресурсну підтримку донорів. Реалізація такої моделі створює передумови для сталого відновлення зайнятості, підвищення якості робочих місць та зміцнення соціально-економічної стійкості країни у післявоєнний період.

Бізнес у цій моделі розглядається не лише як споживач робочої сили, а як активний партнер держави у формуванні попиту на навички та створенні робочих місць. Партнерства з роботодавцями дозволяють підвищити релевантність програм професійного навчання та забезпечити їх орієнтацію на реальні потреби економіки. Заклади професійної та вищої освіти відіграють роль постачальників людського капіталу, адаптуючи освітні програми до вимог післявоєнного ринку праці та залучаючись до дуальних і практико-орієнтованих форматів навчання [57].

Міжнародні донори та партнери забезпечують фінансову, технічну та експертну підтримку, сприяючи впровадженню сучасних підходів до політики зайнятості. Водночас ефективність донорської допомоги значною мірою залежить від здатності держави та громад інтегрувати її у національні та регіональні пріоритети, уникаючи фрагментації та дублювання програм.

Практичним механізмом реалізації моделі координації можуть стати регіональні «пакти зайнятості», які об'єднують ключових стейкхолдерів навколо спільних цілей розвитку місцевого ринку праці. Такі пакти дозволяють узгодити інвестиційні проєкти, програми навчання та заходи підтримки зайнятості, забезпечуючи комплексний підхід до відновлення економіки на територіальному рівні. Соціальний діалог у межах пактів сприяє підвищенню довіри між учасниками та формуванню спільної відповідальності за результати політики [58].

Таким чином, запропонована концепція державної політики відновлення ринку праці ґрунтується на поєднанні стратегічного бачення, людиноцентричного підходу та багаторівневої координації. Вона орієнтована на подолання структурних дисбалансів, інтеграцію вразливих груп та формування кадрового потенціалу для післявоєнної відбудови України. Реалізація цієї концепції створює передумови для переходу від короткострокових антикризових заходів до системного управління розвитком ринку праці, що відповідає європейським стандартам публічного управління та цілям сталого розвитку.

3.2 План реалізації та оцінювання результативності державної політики відновлення ринку праці України

Реалізація концепції державної політики відновлення ринку праці, запропонованої у підрозділі 3.1, потребує чіткого плану дій, орієнтованого на середньо- та довгострокову перспективу. Післявоєнний період характеризується не лише необхідністю швидкого відновлення економічної активності, а й потребою у формуванні стійкої моделі зайнятості, здатної протистояти майбутнім кризам. Саме тому план реалізації політики відновлення ринку праці доцільно розглядати як поетапний процес, що поєднує стратегічне бачення, операційні інструменти та систему моніторингу і оцінювання результативності.

Дорожня карта реалізації державної політики відновлення ринку праці у 2026–2030 роках ґрунтується на логіці поступового переходу від стабілізації до сталого розвитку. Перший етап, орієнтований на 2026–2027 роки, має на меті інституційну консолідацію та масштабування інструментів активної політики зайнятості. У цей період ключовим завданням є інтеграція програм зайнятості з національними та регіональними планами відбудови, а також узгодження дій центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та міжнародних партнерів. Саме на цьому етапі відбувається формування єдиних стандартів надання послуг у сфері зайнятості, удосконалення нормативно-правової бази та посилення аналітичної спроможності інституцій ринку праці [59].

Другий етап, що охоплює 2028–2029 роки, спрямований на структурну модернізацію ринку праці та розвиток людського капіталу. У цей період акцент переноситься з кількісного відновлення зайнятості на підвищення її якості, продуктивності та відповідності потребам економіки. Політика зайнятості має бути тісно пов'язана з розвитком професійної освіти, інноваційних секторів та регіональної економіки. Реалізація цього етапу

передбачає активне впровадження регіональних пактів зайнятості, розвиток партнерств між бізнесом і закладами освіти, а також підтримку мобільності робочої сили між регіонами [60].

Третій етап, орієнтований на 2030 рік, має на меті закріплення досягнутих результатів і перехід до моделі сталого розвитку ринку праці. На цьому етапі ключовим завданням стає інституціоналізація ефективних практик, інтеграція політики зайнятості у довгострокові стратегії соціально-економічного розвитку та оцінка системного впливу реалізованих заходів. Саме у 2030 році доцільно здійснити комплексну оцінку результатів політики відновлення ринку праці з погляду її внеску у досягнення цілей сталого розвитку та європейської інтеграції України [61] (див. рис. 3.2.1).

Запропонована схема (див. рис. 3.2.1) чітко відображає поетапну логіку реалізації державної політики відновлення ринку праці, викладену у підрозділі 3.2, та демонструє перехід від стабілізаційних заходів до формування стійкої, інклюзивної моделі зайнятості. Її ключовою особливістю є поєднання часової послідовності з управлінською еволюцією інструментів політики зайнятості.

Перший етап (2026–2027 роки) у схемі обґрунтовано подається як фаза інституційної консолідації, що має вирішальне значення для подальшої результативності політики. Саме на цьому етапі формується керованість системи зайнятості, узгоджуються ролі суб'єктів публічної політики та закладається основа для масштабування активних програм. Висновком є те, що без якісної інституційної координації неможливе ефективне використання фінансових ресурсів і досягнення сталих результатів у подальші роки.

Другий етап (2028–2029 роки) у схемі логічно інтерпретується як період структурної модернізації ринку праці. Він відображає зміну фокусу державної політики з кількісного відновлення зайнятості на її якісні характеристики, зокрема продуктивність, відповідність навичок потребам економіки та регіональну збалансованість. Схема підкреслює, що саме на цьому етапі політика зайнятості починає безпосередньо впливати на темпи економічного зростання та ефективність післявоєнної відбудови.

Рис. 3.2.1 - Етапи реалізації державної політики відновлення ринку праці у 2026–2030 роках

Джерело: розроблено автором

Третій етап (2030 рік) у схемі представлений як етап закріплення та інституціоналізації досягнутих результатів. Його зміст свідчить про перехід від проєктного управління до системної інтеграції політики зайнятості у довгострокові стратегії соціально-економічного розвитку. Висновок полягає в тому, що оцінка впливу політики на рівень зайнятості, доходи населення та

стійкість громад є необхідною умовою формування наступного циклу державної політики.

Загалом схема демонструє, що ефективна реалізація державної політики відновлення ринку праці у 2026–2030 роках можлива лише за умови дотримання послідовності етапів та логічного зв'язку між ними. Порушення або формалізація будь-якого з етапів знижує здатність політики досягати заявлених соціально-економічних ефектів. Таким чином, схема підтверджує, що відновлення ринку праці є не разовим заходом, а довгостроковим керованим процесом, тісно пов'язаним із загальною стратегією післявоєнної відбудови України.

Оцінювання результативності реалізації політики відновлення ринку праці потребує чітко визначеної системи показників ефективності (KPI), які відображають не лише безпосередні результати програм, а й їх довгострокові соціально-економічні ефекти. У післявоєнних умовах особливо важливо уникати зосередження виключно на кількісних показниках, таких як кількість працевлаштованих осіб, і доповнювати їх індикаторами якості зайнятості, стабільності доходів та соціальної інтеграції. KPI політики зайнятості мають формуватися на перетині макроекономічних, соціальних та інституційних вимірів, що відповідає сучасним підходам до результат-орієнтованого публічного управління [62].

Ключовими орієнтирами оцінювання результативності можуть виступати динаміка зайнятості та безробіття, рівень участі населення у робочій силі, скорочення дефіциту кадрів у пріоритетних секторах, а також показники повернення трудових мігрантів. Водночас важливим є включення до системи KPI індикаторів, що відображають регіональну збалансованість ринку праці, доступність зайнятості для вразливих груп та ефективність координації між суб'єктами політики. Такий підхід дозволяє оцінювати політику зайнятості не лише як сукупність програм, а як цілісну систему управління трансформаціями ринку праці.

Фінансове забезпечення реалізації політики відновлення ринку праці у 2026–2030 роках базується на принципі диверсифікації джерел фінансування. Державний бюджет залишається основним джерелом фінансування базових програм зайнятості, зокрема підтримки безробітних, професійного навчання та компенсацій роботодавцям. Водночас з огляду на обмеженість бюджетних ресурсів, важливу роль відіграватиме залучення коштів міжнародних фінансових організацій, донорських програм та інструментів Європейського Союзу, спрямованих на відновлення та розвиток людського капіталу [63].

Фінансова модель реалізації політики зайнятості також передбачає активне залучення приватного сектору, зокрема через співфінансування програм навчання, дуальної освіти та створення робочих місць. Такий підхід дозволяє не лише зменшити навантаження на державні фінанси, а й підвищити відповідальність бізнесу за результати політики зайнятості. У довгостроковій перспективі це сприятиме формуванню культури соціального партнерства та підвищенню стійкості ринку праці.

Реалізація державної політики відновлення ринку праці супроводжується низкою ризиків, які потребують системного управління. Найбільш значущими серед них залишаються безпекові ризики, пов'язані з можливим загостренням воєнних дій, що можуть знову призвести до руйнування інфраструктури та масового переміщення населення. До економічних ризиків належать макрофінансова нестабільність, інфляційний тиск та обмеженість інвестиційних ресурсів, які безпосередньо впливають на попит на робочу силу [64].

Окрему групу становлять інституційні ризики, зокрема недостатня координація між органами влади, громадами та донорами, а також обмежена спроможність до моніторингу та оцінювання результатів програм. Управління цими ризиками потребує впровадження механізмів міжвідомчої координації, підвищення прозорості використання коштів та розвитку інформаційних систем ринку праці. Важливу роль відіграє також управління соціальними

ризиками, пов'язаними з нерівним доступом до програм зайнятості та можливим посиленням соціальної напруги у громадах.

Система моніторингу та оцінювання результативності політики відновлення ринку праці має будуватися на поєднанні адміністративних даних, вибірових обстежень та аналітичних досліджень. Регулярний моніторинг дозволяє відстежувати поточний стан реалізації програм, тоді як оцінка впливу спрямована на аналіз довгострокових змін у зайнятості, доходах населення та соціальній згуртованості. Важливо, щоб результати моніторингу використовувалися не лише для звітності, а й для коригування політики та підвищення її ефективності [65].

Очікувані соціально-економічні ефекти від реалізації запропонованих заходів у 2026–2030 роках мають комплексний характер. Передусім йдеться про скорочення безробіття та підвищення рівня зайнятості, що створює основу для зростання доходів населення та зменшення бідності. Водночас підвищення якості зайнятості та розвиток людського капіталу сприятимуть зростанню продуктивності праці та конкурентоспроможності економіки.

Зменшення дефіциту кадрів у пріоритетних секторах, зокрема інфраструктурному будівництві, енергетиці та переробній промисловості, дозволить прискорити темпи післявоєнної відбудови. Очікується, що інтеграція політики зайнятості з регіональним розвитком та підтримкою бізнесу сприятиме поверненню частини трудових мігрантів, які отримають реальні можливості для гідної зайнятості в Україні [66].

На рівні громад реалізація політики відновлення ринку праці сприятиме зміцненню соціально-економічної стійкості, зниженню залежності від соціальних трансфертів та формуванню активного громадянського суспільства. У довгостроковій перспективі це створює передумови для переходу від моделі «відновлення після втрат» до моделі «розвитку через зайнятість», що відповідає європейським стандартам публічного управління та стратегічним інтересам України.

3.3 Перспективи відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови

Перспективи відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови безпосередньо залежать від поєднання макроекономічних, демографічних, інституційних та соціальних чинників, що формують середовище розвитку зайнятості у середньо- та довгостроковій перспективі. На відміну від короткострокових антикризових прогнозів, орієнтованих на стабілізацію, післявоєнне прогнозування ринку праці до 2030 року має враховувати глибину структурних змін, спричинених війною, а також потенціал державної політики щодо формування нової моделі зайнятості, здатної забезпечити економічне зростання та соціальну згуртованість.

Прогнозування стану ринку праці України до 2030 року у цій роботі ґрунтується на сценарному підході, який поєднує оцінку очікуваної динаміки економіки, демографічних тенденцій та інституційної спроможності держави реалізовувати комплексну політику відновлення зайнятості. За базового сценарію, який передбачає поступову стабілізацію безпекової ситуації, відновлення інвестиційної активності та збереження міжнародної підтримки, ринок праці України має потенціал до поступового зростання зайнятості та зниження рівня безробіття упродовж 2026–2030 років. Водночас навіть за сприятливих умов повоєнний ринок праці залишатиметься суттєво відмінним від довоєнної моделі, що зумовлює необхідність адаптації державної політики до нових реалій [67].

Одним із ключових факторів, що визначатиме перспективи ринку праці, є динаміка економічного відновлення. Очікується, що до 2030 року зростання ВВП супроводжуватиметься поступовим розширенням попиту на робочу силу у секторах, пов'язаних з інфраструктурною відбудовою, промисловістю, енергетикою, логістикою та сферою послуг. Водночас темпи зростання зайнятості можуть бути стриманими через підвищення капіталомісткості

виробництва, автоматизацію та цифровізацію, що зменшують потребу у некваліфікованій праці. Це означає, що кількісне зростання зайнятості супроводжуватиметься якісною трансформацією структури робочих місць [68].

Демографічні процеси залишатимуться одним із найбільш складних викликів для відновлення ринку праці до 2030 року. Втрати населення внаслідок війни, зовнішня трудова міграція та старіння робочої сили формують обмежену пропозицію праці, що може стримувати економічне зростання навіть за наявності інвестицій. За прогнозами міжнародних організацій, повне повернення довоєнного рівня економічно активного населення є малоімовірним у короткостроковій перспективі, що підвищує значущість політики залучення внутрішніх резервів робочої сили, зокрема жінок, людей старшого віку та осіб з інвалідністю [69].

У цьому контексті перспективи ринку праці до 2030 року значною мірою залежать від ефективності державної політики у сфері реінтеграції ветеранів, внутрішньо переміщених осіб і поверненців. За умови реалізації комплексних програм професійної адаптації, перекваліфікації та стимулювання роботодавців, ці групи можуть стати важливим джерелом поповнення робочої сили та водночас чинником соціальної стабільності. Відсутність же цілеспрямованої політики у цьому напрямі створює ризик довготривалої соціальної ізоляції окремих груп населення та зростання неформальної зайнятості.

Прогнозуючи регіональний вимір розвитку ринку праці, слід зазначити, що до 2030 року збережеться суттєва територіальна диференціація зайнятості. Регіони, які стали центрами економічної активності у період війни або мають кращу інфраструктуру та інституційну спроможність, демонструватимуть швидше відновлення ринку праці. Натомість території зруйнованої інфраструктури потребуватимуть тривалішого часу для відновлення економічної активності, що зумовлює необхідність регіонально орієнтованої політики зайнятості та підтримки мобільності робочої сили [70].

Важливим елементом прогнозу є оцінка перспектив розвитку якості зайнятості. До 2030 року очікується поступове зростання середніх доходів населення, однак це зростання може бути нерівномірним між секторами та регіонами. Підвищення продуктивності праці та розвиток високотехнологічних секторів створюють передумови для формування більшої кількості робочих місць з високою доданою вартістю, водночас частина населення може залишатися у сегменті низькооплачуваної або нестабільної зайнятості. Це актуалізує роль державної політики у зменшенні соціальної нерівності та підтримці переходу до якісної зайнятості.

Прогнозована оцінка ефективності концепції державної політики відновлення ринку праці, запропонованої у підрозділі 3.1, базується на припущенні її послідовної реалізації у 2026–2030 роках. За умов дотримання визначених принципів людиноцентричності, інклюзивності та партнерства, концепція має потенціал забезпечити не лише кількісне зростання зайнятості, а й підвищення її стійкості та відповідності потребам економіки. Реалізація моделі координації «державна – громади – бізнес – освіта – донори» створює умови для ефективного використання ресурсів і мінімізації фрагментації політики зайнятості.

Очікується, що до 2030 року впровадження запропонованої концепції сприятиме скороченню рівня безробіття до значень, близьких до структурно обґрунтованих, за умови стабільного економічного зростання. Водночас більш значущим результатом стане підвищення рівня участі населення у робочій силі, що є критично важливим в умовах демографічного скорочення. Активізація участі жінок, людей старшого віку та інших груп дозволить частково компенсувати втрати робочої сили та підвищити загальну економічну активність [71].

Прогнозована ефективність концепції також проявляється у зменшенні структурного дефіциту кадрів у пріоритетних секторах. За рахунок розвитку партнерств між бізнесом і закладами освіти, впровадження дуальних форм навчання та регіональних пактів зайнятості можливе більш точне узгодження

пропозиції навичок із потребами ринку праці. Це, у свою чергу, сприятиме зростанню продуктивності праці та підвищенню конкурентоспроможності української економіки на європейських і світових ринках.

Оцінюючи перспективи повернення трудових мігрантів, слід зазначити, що реалізація концепції державної політики відновлення ринку праці створює передумови для формування привабливіших умов зайнятості в Україні. Проте повернення мігрантів до 2030 року залежатиме не лише від економічних чинників, а й від рівня безпеки, доступу до житла, якості соціальних послуг та загальної довіри до інституцій. За сприятливого сценарію часткове повернення працездатного населення може стати додатковим фактором відновлення ринку праці та демографічної стабілізації.

У соціальному вимірі прогнозована реалізація концепції сприятиме зростанню соціальної згуртованості та зменшенню ризиків маргіналізації окремих груп населення. Інтеграція ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та осіб з інвалідністю у ринок праці не лише підвищує рівень зайнятості, а й зміцнює довіру до держави та відчуття справедливості у суспільстві. До 2030 року це може мати довгостроковий позитивний вплив на політичну та соціальну стабільність країни [72].

Водночас слід враховувати, що прогнозована ефективність концепції значною мірою залежить від здатності держави управляти ризиками. Серед ключових ризиків залишаються можливі затримки у відбудові інфраструктури, обмеженість фінансових ресурсів та нестабільність зовнішнього середовища. Недостатня координація між суб'єктами політики або формалізація партнерських механізмів може суттєво знизити потенційні вигоди від реалізації концепції (див. табл. 3.3.1).

Подана прогнозна таблиця демонструє очікувану позитивну динаміку ключових показників ринку праці України до 2030 року за умови реалізації базового сценарію післявоєнної відбудови та впровадження концепції державної політики відновлення ринку праці, запропонованої у підрозділі 3.1. Загальна логіка змін свідчить про поступовий, але стійкий перехід від

кризового стану ринку праці до фази структурного відновлення та якісного зростання.

Таблиця 3.3.1

Прогнозні показники розвитку ринку праці України до 2030 року
(базовий сценарій)

Показник	2024 (базовий рівень)	2026	2028	2030 (прогноз)	Очікуваний вплив державної політики
Рівень зайнятості населення (15– 70 років), %	56,2	58,5	61,0	63,0	Масштабування активних програм зайнятості, стимулювання роботодавців
Рівень безробіття (за методологією МОП), %	17,4	14,5	11,8	9,5	Перекваліфікація, підтримка МСП, регіональні пакти зайнятості
Рівень участі у робочій силі, %	61,0	62,5	64,0	65,0	Інклюзивна політика, залучення жінок, ветеранів, ВПО
Дефіцит кадрів у пріоритетних секторах*	Високий	Помірно високий	Помірний	Контрольований	Партнерства «бізнес – освіта», дуальна освіта
Середня реальна заробітна плата (2024 = 100)	100	108	118	130	Зростання продуктивності праці, легалізація зайнятості
Частка формальної зайнятості, %	74,0	76,5	79,0	82,0	Детинізація ринку праці, цифрові сервіси
Регіональна диференціація зайнятості (індекс)	Висока	Висока	Середня	Помірна	Регіонально орієнтована політика, мобільність праці

* Дефіцит кадрів оцінено якісно на основі аналітичних звітів міжнародних організацій та Мінекономіки України.

Джерело: прогноз автора на основі даних та аналітичних оцінок [67–72]

Прогнозоване підвищення рівня зайнятості з 56,2 % у 2024 році до 63,0 % у 2030 році відображає ефект поєднання активної політики зайнятості, стимулювання роботодавців та розвитку малого і середнього бізнесу. Така

динаміка є реалістичною з огляду на демографічні обмеження та очікувану трансформацію структури економіки, що підтверджує доцільність орієнтації політики не на швидке досягнення довоєнних показників, а на формування нової, більш стійкої моделі зайнятості (див. рис. 3.3.1).

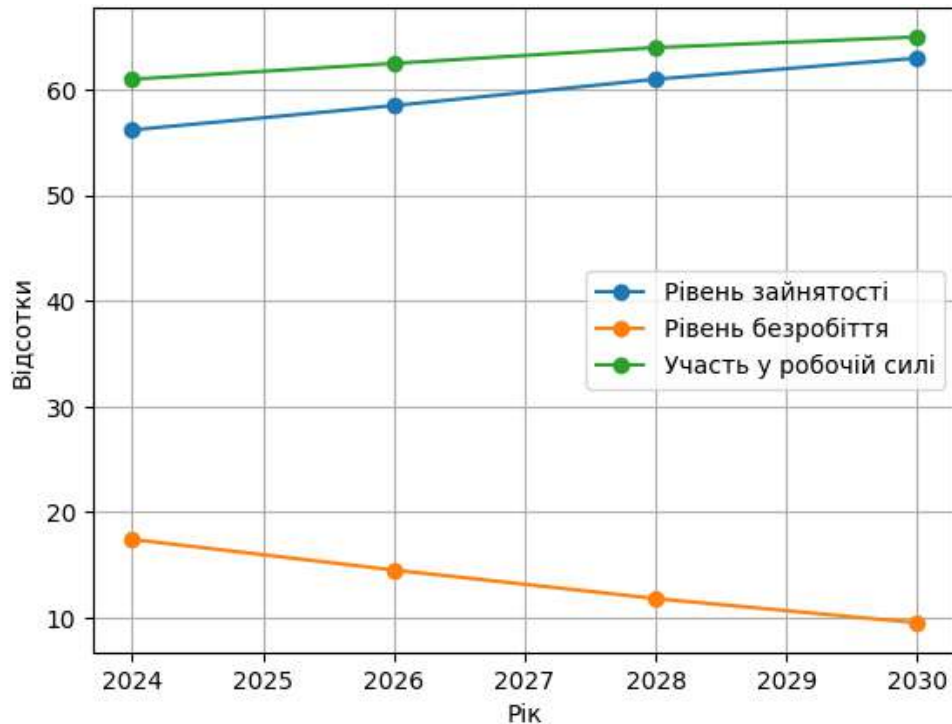

Рис. 3.3.1 - Очікувана динаміка ключових показників ринку праці України до 2030 року

Примітка: значення за 2026–2030 рр. є прогнозними.

Джерело: розраховано автором на основі [67–72].

Побудована діаграма, рис. 3.3.1, ілюструє очікувану динаміку ключових показників ринку праці України до 2030 року за базовим сценарієм післявоєнної відбудови та за умови реалізації концепції державної політики відновлення ринку праці, запропонованої у підрозділі 3.1. Вона наочно демонструє взаємозв'язок між зростанням зайнятості, підвищенням участі населення у робочій силі та поступовим зниженням рівня безробіття.

Динаміка рівня зайнятості свідчить про стабільне, але помірне зростання упродовж 2026–2030 років, що відповідає реалістичному сценарію відновлення економіки в умовах демографічних обмежень. Така траєкторія

підтверджує доцільність переходу від політики швидкого «компенсаційного» відновлення до стратегії довгострокового розвитку людського капіталу.

Лінія рівня безробіття демонструє стійку тенденцію до зниження, що відображає очікувану ефективність активних програм зайнятості, перекваліфікації та підтримки підприємництва. Водночас прогнозовані значення не знижуються до нульового рівня, що узгоджується з концепцією природного безробіття та підтверджує науково обґрунтований характер прогнозу.

Зростання рівня участі у робочій силі до 2030 року є індикатором інклюзивності державної політики зайнятості. Саме цей показник відображає залучення до економічної активності жінок, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та інших груп, які раніше були частково виключені з ринку праці. Така тенденція дозволяє компенсувати дефіцит робочої сили та зміцнити економічну базу післявоєнної відбудови.

Узагальнюючи, діаграма підтверджує, що реалізація запропонованої концепції державної політики відновлення ринку праці створює передумови для збалансованого та стійкого розвитку ринку праці України до 2030 року, поєднуючи соціальну стабільність із економічною ефективністю.

Скорочення рівня безробіття до 9,5 % у 2030 році свідчить про потенціал активних програм перекваліфікації, професійного навчання та підтримки підприємництва як ключових інструментів зменшення структурного та тривалого безробіття. Водночас прогноз не передбачає повного усунення безробіття, що відповідає науковому розумінню його природного рівня в умовах ринкової економіки.

Зростання рівня участі населення у робочій силі до 65,0 % у 2030 році є одним із найбільш значущих результатів прогнозу, оскільки саме цей показник відображає ефективність інклюзивної політики зайнятості. Активізація участі жінок, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та осіб з інвалідністю дозволяє частково компенсувати демографічні втрати та зменшити ризики дефіциту робочої сили.

Прогнозована динаміка реальної заробітної плати, яка зростає до індексу 130 у 2030 році (за базою 2024 року), свідчить про очікуване підвищення продуктивності праці та легалізацію зайнятості. Водночас нерівномірність цього зростання між секторами та регіонами підтверджує необхідність активної ролі держави у зменшенні соціально-економічної диференціації.

Поступове зниження дефіциту кадрів та зменшення регіональної диференціації зайнятості відображають ефект реалізації регіонально орієнтованої політики зайнятості та розвитку партнерств між бізнесом і закладами освіти. Це підтверджує, що без узгодження освітньої політики з потребами ринку праці неможливо досягти сталих позитивних змін у середньостроковій перспективі.

Загалом результати прогнозу, представлені в таблиці 3.4, свідчать, що реалізація запропонованої концепції державної політики відновлення ринку праці здатна забезпечити не лише кількісне покращення показників зайнятості, а й якісну трансформацію ринку праці України до 2030 року, що відповідає стратегічним цілям післявоєнної відбудови та європейської інтеграції.

Узагальнюючи перспективи відновлення ринку праці України до 2030 року, можна стверджувати, що навіть за умов значних викликів ринок праці має потенціал стати одним із ключових драйверів післявоєнного розвитку. За умови послідовної реалізації запропонованої державної політики відновлення зайнятості можливий перехід від моделі реактивного реагування на кризу до проактивного управління розвитком людського капіталу. Це створює передумови для формування більш стійкої, інклюзивної та конкурентоспроможної економіки, здатної забезпечити гідні умови праці та життя для населення України у довгостроковій перспективі.

Таким чином, підрозділ 3.3 підтверджує, що перспективи відновлення ринку праці України у післявоєнний період тісно пов'язані з ефективністю державної політики та її здатністю інтегрувати економічні, соціальні та інституційні інструменти. Запропонована у роботі концепція державної

політики відновлення ринку праці створює аналітично та практично обґрунтовану основу для досягнення позитивних змін на ринку праці до 2030 року та відповідає стратегічним цілям сталого розвитку й європейської інтеграції України.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі магістерської роботи розроблено та обґрунтовано проєктні пропозиції щодо вдосконалення державної політики відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови. На відміну від попередніх розділів, орієнтованих на теоретико-методологічне осмислення та аналітичну діагностику проблем ринку праці, цей розділ має прикладний характер і спрямований на формування цілісного бачення майбутньої моделі публічного управління зайнятістю у середньо- та довгостроковій перспективі.

У підрозділі 3.1 сформульовано концепцію державної політики відновлення ринку праці, яка базується на людиноцентричному, інклюзивному та партнерському підходах. Запропонована концепція виходить за межі традиційного розуміння політики зайнятості як інструменту реагування на безробіття та розглядає ринок праці як ключовий простір відновлення людського потенціалу, соціальної згуртованості та економічної стійкості держави. Визначена мета політики — формування адаптивного та інклюзивного ринку праці — узгоджується зі стратегічними завданнями післявоєнної відбудови України та європейської інтеграції.

Особливе значення в межах концепції надано визначенню цільових груп державної політики відновлення ринку праці, серед яких ветерани, внутрішньо переміщені особи, молодь, жінки, люди з інвалідністю, поверненці та працівники з регіонів зруйнованої інфраструктури. Такий підхід дозволяє перейти від універсальних, часто малоефективних програм до адресних

інструментів підтримки зайнятості, що враховують специфічні потреби та бар'єри різних соціальних груп. У цьому контексті концепція спрямована не лише на економічну ефективність, а й на досягнення соціальної справедливості та зменшення ризиків маргіналізації населення у післявоєнний період.

Важливим результатом підрозділу 3.1 є розробка моделі координації «держава – громади – бізнес – освіта – донори», яка відображає сучасний мережевий підхід до публічного управління. Запропонована модель демонструє, що ефективна політика відновлення ринку праці можлива лише за умови узгодженої взаємодії всіх ключових стейкхолдерів. Держава у цій моделі виконує стратегічну та регуляторну функцію, громади забезпечують територіальну адаптацію політики, бізнес формує реальний попит на робочу силу, освіта відповідає за розвиток людського капіталу, а донори — за ресурсну та експертну підтримку. Такий підхід дозволяє мінімізувати фрагментацію політики зайнятості та підвищити ефективність використання фінансових і людських ресурсів.

У підрозділі 3.2 обґрунтовано поетапний план реалізації державної політики відновлення ринку праці у 2026–2030 роках, який структуровано у вигляді дорожньої карти з трьома послідовними етапами. Запропонований підхід забезпечує логічний перехід від інституційної консолідації та масштабування активної політики зайнятості до структурної модернізації ринку праці та подальшої інституціоналізації досягнутих результатів. Така поетапність дозволяє врахувати обмеженість ресурсів, високий рівень невизначеності післявоєнного періоду та необхідність поступового нарощування управлінської спроможності.

Значну увагу у підрозділі 3.2 приділено системі оцінювання результативності політики відновлення ринку праці. Запропоновано використовувати комплекс показників ефективності, які поєднують кількісні та якісні індикатори, зокрема рівень зайнятості, безробіття, участі у робочій силі, динаміку доходів населення, скорочення дефіциту кадрів і регіональної

диференціації. Такий підхід відповідає принципам результат-орієнтованого публічного управління та дозволяє оцінювати політику зайнятості не лише з позицій короткострокових результатів, а й з огляду на її довгостроковий соціально-економічний вплив.

Важливим елементом проєктних пропозицій є аналіз ризиків та ресурсного забезпечення реалізації політики відновлення ринку праці. У розділі доведено, що ключовими загрозами залишаються демографічні втрати, обмеженість фінансових ресурсів, інституційні диспропорції та безпекові чинники. Водночас запропоновано підходи до управління цими ризиками через диверсифікацію джерел фінансування, посилення міжвідомчої координації та розвиток системи моніторингу й оцінки впливу.

У підрозділі 3.3 здійснено прогнозування перспектив відновлення ринку праці України до 2030 року та надано прогнозовану оцінку ефективності запропонованої концепції державної політики. Результати прогнозу свідчать, що за базового сценарію реалізації політики можливе поступове зростання рівня зайнятості, скорочення безробіття та підвищення участі населення у робочій силі. Водночас підкреслено, що повоєнний ринок праці залишатиметься структурно відмінним від довоєнного, що зумовлює необхідність довгострокового управління трансформаціями, а не спроб повернення до попередніх моделей.

Особливе значення прогнозної оцінки полягає у тому, що вона підтверджує потенціал запропонованої концепції не лише з точки зору кількісних показників, а й з позицій якісних змін. Очікуване зростання продуктивності праці, підвищення частки формальної зайнятості, зменшення регіональних дисбалансів та дефіциту кадрів свідчать про можливість формування більш стійкого та конкурентоспроможного ринку праці. У соціальному вимірі реалізація політики відновлення зайнятості сприятиме інтеграції вразливих груп, зниженню соціальної напруги та зміцненню довіри до інституцій публічної влади.

Узагальнюючи результати третього розділу, можна зробити висновок, що запропоновані проєктні пропозиції формують цілісну модель державної політики відновлення ринку праці України, яка відповідає сучасним викликам післявоєнного розвитку та європейським підходам до публічного управління. Розроблена концепція, дорожня карта реалізації, система оцінювання результативності та прогноз перспектив до 2030 року створюють практичну основу для впровадження ефективних управлінських рішень у сфері зайнятості.

Таким чином, розділ 3 підтверджує, що відновлення ринку праці України є не одноразовим заходом, а довгостроковим керованим процесом, який потребує стратегічного бачення, інституційної спроможності та широкого партнерства. Реалізація запропонованих у роботі проєктних пропозицій здатна перетворити ринок праці на один із ключових драйверів післявоєнної відбудови, сталого економічного зростання та соціальної стійкості України.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено комплексне дослідження державної політики відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови, що є однією з ключових соціально-економічних проблем сучасного етапу розвитку держави. Актуальність обраної теми зумовлена масштабними трансформаціями ринку праці, спричиненими повномасштабною війною, демографічними втратами, масовою внутрішньою та зовнішньою міграцією, руйнуванням виробничої та соціальної інфраструктури, а також необхідністю відновлення економічної активності на засадах стійкості та інклюзивності. У цих умовах ринок праці постає не лише як економічний механізм, а як фундамент соціальної стабільності, людського розвитку та національної безпеки.

Метою магістерської роботи було теоретичне обґрунтування, аналітична оцінка та розробка проєктних пропозицій щодо вдосконалення державної політики відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови. Поставлена мета досягнута шляхом послідовного вирішення завдань, які охоплювали аналіз теоретико-методологічних засад регулювання ринку праці, оцінку сучасного стану та тенденцій його розвитку, дослідження ефективності державних програм сприяння зайнятості, а також формування концепції та практичних механізмів реалізації політики зайнятості у середньо- та довгостроковій перспективі.

У першому розділі роботи обґрунтовано наукові підходи до розуміння ринку праці як об'єкта публічного управління. Доведено, що в умовах післявоєнної відбудови ринок праці набуває багатовимірного характеру, поєднуючи економічні, соціальні, демографічні та інституційні аспекти. Він перестає бути лише простором взаємодії попиту і пропозиції робочої сили та трансформується у ключовий інструмент відновлення людського потенціалу й соціальної згуртованості. У роботі узагальнено функції ринку праці, визначено

роль інститутів публічного управління та систематизовано ключові показники, які дозволяють оцінювати його стан і динаміку в умовах структурних зрушень.

Особливу увагу в теоретичній частині приділено державній політиці відновлення ринку праці як складовій загальної стратегії післявоєнного розвитку. Уточнено зміст поняття такої політики, її цілі, принципи та інструментарій з урахуванням сучасних викликів. Обґрунтовано, що післявоєнна політика зайнятості має бути орієнтована не лише на зниження безробіття, а й на підвищення якості зайнятості, розвиток людського капіталу та забезпечення рівного доступу до можливостей працевлаштування для різних соціальних груп. Це дозволило сформулювати концептуальну основу для подальшого аналітичного та проєктного дослідження.

У другому розділі здійснено ґрунтовний аналіз стану та тенденцій розвитку ринку праці України у 2022–2024 роках, а також оцінено ефективність державної політики сприяння зайнятості у 2023–2025 роках. Аналіз показав, що ринок праці України функціонує в умовах глибокої нестабільності, проте демонструє поступову адаптацію до воєнних викликів. Виявлено асиметричний характер відновлення зайнятості, зумовлений галузевими та регіональними дисбалансами, а також обмеженою пропозицією робочої сили внаслідок демографічних втрат і міграції.

На основі аналізу статистичних і адміністративних даних встановлено, що зменшення рівня зареєстрованого безробіття не завжди відображає реальне покращення ситуації на ринку праці, оскільки частина населення виходить з економічної активності або залишається в неформальному секторі. Водночас зростання кількості вакансій у 2023–2024 роках свідчить про відновлення попиту на робочу силу та формування структурного дефіциту кадрів у низці секторів економіки. Це підтверджує необхідність активної ролі держави у формуванні пропозиції навичок і стимулюванні мобільності робочої сили.

Оцінка ефективності державних програм сприяння зайнятості дозволила зробити висновок, що у 2023–2025 роках відбувається поступовий зсув

акцентів від пасивних заходів соціального захисту до активної політики зайнятості. Програми професійного навчання, перекваліфікації, компенсацій роботодавцям, грантової підтримки бізнесу та самозайнятості відіграють важливу роль у зменшенні ризиків тривалого безробіття та підтримці економічної активності. Водночас виявлено низку «вузьких місць» політики, пов'язаних з обмеженою інституційною спроможністю, фрагментарністю управління, недостатньою адресністю допомоги та якістю даних.

Застосування SWOT- та PESTEL-аналізу у другому розділі дозволило систематизувати внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на ефективність політики відновлення ринку праці. Доведено, що основні проблеми полягають не стільки у відсутності інструментів, скільки в обмеженнях їх реалізації та координації. Це створило аналітичне підґрунтя для розробки проєктних пропозицій, спрямованих на подолання виявлених диспропорцій.

У третьому розділі магістерської роботи розроблено комплекс проєктних пропозицій щодо вдосконалення державної політики відновлення ринку праці України. Ключовим результатом є формування авторської концепції державної політики, яка базується на людиноцентричності, інклюзивності, адаптивності та партнерстві. Запропонована концепція розглядає ринок праці як простір відновлення людського потенціалу та соціальної згуртованості, а не лише як інструмент економічного регулювання.

У межах роботи обґрунтовано доцільність фокусування політики зайнятості на ключових цільових групах, що зазнали найбільших втрат унаслідок війни, зокрема ветеранах, внутрішньо переміщених особах, молоді, жінках, людях з інвалідністю та поверненнях. Такий підхід дозволяє поєднати економічну ефективність із соціальною справедливістю та зменшити ризики маргіналізації населення у післявоєнний період.

Важливим інноваційним елементом роботи є розробка моделі координації «державна – громади – бізнес – освіта – донори», яка відображає сучасний мережевий підхід до публічного управління. Доведено, що лише за

умови узгодженої взаємодії всіх суб'єктів можливе ефективне використання ресурсів і досягнення сталих результатів політики зайнятості. Запропонована модель сприяє підвищенню адресності програм, зменшенню фрагментації та посиленню відповідальності всіх учасників за кінцеві результати.

Розроблена у роботі дорожня карта реалізації державної політики відновлення ринку праці у 2026–2030 роках забезпечує поетапний перехід від інституційної консолідації до структурної модернізації та подальшої інституціоналізації досягнутих результатів. Запропонована система оцінювання результативності, що поєднує кількісні та якісні показники, дозволяє здійснювати моніторинг і коригування політики відповідно до змін зовнішнього середовища та потреб ринку праці.

Прогнозування перспектив відновлення ринку праці України до 2030 року показало, що за базового сценарію реалізації запропонованої концепції можливе поступове зростання зайнятості, скорочення безробіття, підвищення участі населення у робочій силі та зростання реальних доходів. Водночас доведено, що повоєнний ринок праці залишатиметься структурно відмінним від довоєнного, що потребує довгострокового управління трансформаціями, а не спроб повернення до попередніх моделей.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованої концепції, моделі координації, дорожньої карти та прогнозних оцінок у діяльності органів публічної влади, органів місцевого самоврядування, Державної служби зайнятості, а також при розробці програм післявоєнної відбудови та регіональних стратегій розвитку. Матеріали роботи можуть бути використані у навчальному процесі закладів вищої освіти при викладанні дисциплін з публічного управління, соціально-економічної політики та управління ринком праці.

Загалом результати магістерської роботи підтверджують, що ефективне відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови є ключовою передумовою сталого економічного розвитку, соціальної стабільності та успішної європейської інтеграції держави. Реалізація науково

обґрунтованої, комплексної та людиноцентричної державної політики зайнятості здатна перетворити ринок праці на один із головних драйверів відновлення та розвитку України у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колот А. М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика : монографія. Київ : КНЕУ, 2019. 360 с.
2. Державна служба статистики України. Ринок праці та зайнятість населення : статистичні матеріали. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Міщенко В. І., Луніна І. О. Заробітна плата та доходи населення в умовах економічної нестабільності. Київ : НАН України, 2020. 280 с.
4. Міжнародна організація праці. Global Employment Trends. Geneva : ILO, 2022.
5. World Bank. Ukraine Economic Update: Labor Market and Human Capital. Washington, DC, 2023.
6. Міністерство економіки України. Аналітичні матеріали щодо ринку праці та зайнятості населення. URL: <https://www.me.gov.ua>
7. OECD. Employment Outlook 2023. Paris : OECD Publishing, 2023.
8. Державна служба зайнятості України. Активна політика зайнятості: аналітичні матеріали. Київ, 2023.
9. Міжнародна організація праці. Employment Policy Framework. Geneva : ILO, 2021.
10. OECD. Inclusive Labour Markets in Times of Crisis. Paris : OECD Publishing, 2022.
11. World Bank. Protecting Jobs and Workers in Fragile Contexts. Washington, DC, 2022.
12. European Commission. Skills for the Post-War Recovery. Brussels, 2023.
13. ПРООН в Україні. Відновлення зайнятості та підтримка МСП в умовах війни. Київ, 2023.

14. Колот А. М. Соціальна політика і ринок праці : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2020. 412 с.
15. International Labour Organization. Public Employment Programmes and Recovery. Geneva : ILO, 2021.
16. World Bank. Supporting SMEs for Job Creation in Fragile Contexts. Washington, DC, 2023.
17. World Bank. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. Washington, DC, 2023.
18. OECD. Industrial Recovery and Defence Sector Employment. Paris : OECD Publishing, 2023.
19. European Commission. Digital Transformation and Labour Markets. Brussels, 2022.
20. International Labour Organization. Greening Jobs for Post-Conflict Recovery. Geneva : ILO, 2021.
21. United Nations. Demographic Impact of War and Recovery. New York, 2022.
22. ПРООН в Україні. Міграційні виклики та відновлення ринку праці. Київ, 2023.
23. Державна служба статистики України. Національні рахунки: попередня оцінка ВВП за 2023 рік. URL: <https://stat.gov.ua/en/topics/national-accounts>
24. Національний банк України. Коментар НБУ щодо зміни реального ВВП у 2024 році (04.04.2025). URL: <https://bank.gov.ua/en/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2024-rotsi>
25. National Bank of Ukraine. Inflation Report. October 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2025-Q4_en.pdf?v=14
26. Державна служба статистики України. Economic and Financial Data for Ukraine (IMF format): Gross capital formation / Gross fixed capital formation. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/imf/pokaze.html>

27. World Bank. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released (15.02.2024). URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>

28. Міністерство економіки України. Програма релокації підприємств. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=3e766cf9-f3ca-4121-8679a99a&lang=uk-UA&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv>

29. Міністерство економіки України. Програма релокації: 761 підприємство переміщено в більш безпечні регіони (25.10.2022). URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=d152dcfe-7bde49df-a69a-8d7f9586fc13&lang=uk-UA&title=ProgramaRelokatsii>

30. Дія.Бізнес. Динаміка релокації підприємств у 2025 році: дослідження OpenDataBot (19.09.2025). URL: <https://business.diia.gov.ua/news/dynamika-relokatsii-pidpriemstv-u-2025-rotsi-doslidzhennia-opendatabot>

31. Ministry of Economy of Ukraine. The government's relocation program... (regional distribution of relocated enterprises). URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/a4f2c45f-b7c5-458f-96fc-efc2571c82eb?lang=en->

32. Державна служба зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/news/single/650>

33. Work.ua. URL: <https://www.work.ua/ru/stat/count/?time=year>

34. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zp.htm

35. Державна служба зайнятості. Зареєстроване безробіття зменшилось у 2023 році : офіц. повідомлення. URL: <https://old.dcz.gov.ua/novyna/zareyestrovane-bezrobittya-zmenshylos-u-2023-roci>

36. Державна служба зайнятості. В 2024 році за підтримки служби зайнятості працевлаштовано 330 тис. людей : офіц. повідомлення. URL: <https://www.dcz.gov.ua/news/single/650>

37. Міністерство економіки України. Аналітичні матеріали щодо стану ринку праці та кадрового забезпечення відбудови. URL: <https://me.gov.ua>
38. Міністерство економіки України. Компенсаційні програми для роботодавців у сфері зайнятості : інформаційні матеріали. URL: <https://me.gov.ua>
39. Державна служба зайнятості. Ваучери на навчання як інструмент активної політики зайнятості : аналітична довідка. URL: <https://www.dcz.gov.ua>
40. Міністерство економіки України. Програма мікрогрантів «Власна справа» : офіц. інформація. URL: <https://diia.gov.ua>
41. OECD. Employment and self-employment policies in fragile and post-conflict contexts. Paris : OECD Publishing, 2023.
42. World Bank. Public Institutions and Labor Market Recovery in Ukraine. Washington, DC, 2024.
43. European Commission. Ukraine Facility and Labour Market Recovery. Brussels, 2024.
44. International Organization for Migration. Migration, Skills and Labour Markets in Ukraine. Geneva, 2023.
45. OECD. Policy Coherence in Post-Conflict Labour Markets. Paris : OECD Publishing, 2022.
46. National Bank of Ukraine. Fiscal Constraints and Labour Market Policies. Kyiv, 2024.
47. United Nations Development Programme. Inclusive Employment Policies in Ukraine. New York, 2023.
48. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Digital Services and Labour Market Analytics. Kyiv, 2024.
49. International Labour Organization. Green Jobs and Post-War Recovery. Geneva : ILO, 2023.
50. Ministry of Economy of Ukraine. Strategic Framework for Employment Policy Reform. Kyiv, 2024.

51. International Labour Organization. Building Forward Fairer: Labour Market Policies for Post-Conflict Recovery. Geneva : ILO, 2023.
52. United Nations Development Programme. Inclusive Labour Markets in Post-War Recovery. New York, 2024.
53. OECD. Social Dialogue and Employment Recovery. Paris : OECD Publishing, 2023.
54. World Bank. Internal Displacement and Labour Market Integration in Ukraine. Washington, DC, 2024.
55. European Institute for Gender Equality. Gender Equality and Employment in Post-Conflict Societies. Vilnius, 2023.
56. Ministry of Economy of Ukraine. Regional Labour Markets and Recovery Policy. Kyiv, 2024.
57. European Commission. Skills Partnerships and Dual Education for Recovery. Brussels, 2023.
58. ILO; OECD. Local Employment Pacts: A Tool for Inclusive Recovery. Geneva–Paris, 2022.
59. World Bank. Ukraine Recovery and Employment Roadmap. Washington, DC, 2024.
60. OECD. Labour Market Resilience and Skills for Recovery. Paris : OECD Publishing, 2023.
61. United Nations. Sustainable Development Goals Report 2030. New York, 2023.
62. European Commission. Results-Based Management in Employment Policy. Brussels, 2024.
63. European Union. Ukraine Facility: Human Capital and Employment. Brussels, 2024.
64. National Bank of Ukraine. Macroeconomic Risks and Labour Market Outlook. Kyiv, 2024.
65. International Labour Organization. Monitoring and Evaluation of Active Labour Market Policies. Geneva, 2023.

66. International Organization for Migration. Return Migration and Labour Market Reintegration. Geneva, 2024.
67. World Bank. Ukraine Labour Market Outlook 2030. Washington, DC, 2024.
68. OECD. Employment and Skills in Post-Conflict Recovery. Paris : OECD Publishing, 2023.
69. International Labour Organization. Demographic Change and Labour Supply. Geneva, 2023.
70. Ministry of Economy of Ukraine. Regional Employment and Recovery Forecasts. Kyiv, 2024.
71. European Commission. Labour Market Participation and Inclusion Policies. Brussels, 2023.
72. UNDP. Social Cohesion and Employment in Post-War Societies. New York, 2024.

ДОДАТКИ

Додаток А

Державна політика відновлення ринку праці: цілі, принципи та інструменти

ДОДАТОК Б

Концепція державної політики відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови

1. Мета та стратегічне бачення державної політики відновлення ринку праці

Концепція державної політики відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови ґрунтується на усвідомленні того, що ринок праці є не лише економічною категорією, а й ключовим соціальним інститутом, який визначає рівень добробуту населення, соціальну стабільність та стійкість держави в довгостроковій перспективі. Післявоєнна відбудова України потребує не простого відновлення довоєнних показників зайнятості, а формування якісно нової моделі ринку праці, адаптованої до демографічних, економічних та безпекових реалій.

Метою державної політики відновлення ринку праці є формування інклюзивного, адаптивного та стійкого ринку праці, здатного забезпечити продуктивну зайнятість населення, ефективне використання людського потенціалу та підтримку структурної модернізації економіки України в післявоєнний період. Реалізація цієї мети передбачає поєднання соціальної відповідальності держави з економічною доцільністю, а також інтеграцію політики зайнятості у ширший контекст політики післявоєнної відбудови та європейської інтеграції.

Стратегічне бачення політики відновлення ринку праці полягає у переході від реактивного управління наслідками кризи до проактивного управління розвитком людського капіталу. Ринок праці розглядається як простір відновлення довіри, соціальної згуртованості та економічної активності, де держава виступає не лише регулятором, а й партнером громадян, бізнесу та громад у створенні умов для гідної та продуктивної праці.

2. Ключові принципи державної політики відновлення ринку праці

Реалізація концепції державної політики відновлення ринку праці ґрунтується на системі принципів, які визначають її зміст, спрямованість та інструментарій.

Принцип людиноцентричності передбачає орієнтацію політики зайнятості на потреби, можливості та гідність людини. У центрі уваги перебуває не абстрактний показник зайнятості, а конкретна особа з її професійним досвідом, життєвими обставинами та потенціалом розвитку. Такий підхід забезпечує формування політики, спрямованої на підвищення якості робочих місць, безпеки праці та можливостей професійної самореалізації.

Принцип інклюзивності полягає у забезпеченні рівного доступу до можливостей зайнятості для всіх соціальних груп, з особливим акцентом на осіб, які зазнали найбільших втрат унаслідок війни. Інклюзивна політика відновлення ринку праці передбачає активне усунення бар'єрів для працевлаштування, а не лише формальне декларування рівних прав.

Принцип адаптивності означає здатність державної політики оперативно реагувати на зміни економічної кон'юнктури, структури попиту на робочу силу та демографічних процесів. В умовах післявоєнної відбудови гнучкість і здатність до коригування рішень є необхідною умовою ефективного управління ринком праці.

Принцип партнерства передбачає залучення до формування та реалізації політики відновлення ринку праці широкого кола суб'єктів: органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, закладів освіти, громадянського суспільства та міжнародних донорів. Партнерський підхід дозволяє узгоджувати інтереси, мінімізувати дублювання заходів та підвищувати результативність використання ресурсів.

Принцип територіальної диференціації полягає у врахуванні регіональних особливостей ринку праці, рівня руйнувань інфраструктури, демографічної ситуації та економічного потенціалу громад. Політика зайнятості має бути гнучкою та адаптованою до потреб конкретних територій.

3. Цільові групи державної політики відновлення ринку праці

Цільові групи державної політики відновлення ринку праці визначаються масштабом соціально-економічних втрат, спричинених війною, та структурними дисбалансами ринку праці.

Ветерани війни є однією з ключових цільових груп політики, оскільки їх інтеграція у цивільний ринок праці має не лише економічне, а й соціальне та психологічне значення. Політика зайнятості щодо ветеранів має поєднувати професійну адаптацію, перекваліфікацію та стимулювання роботодавців до створення відповідних робочих місць.

Внутрішньо переміщені особи потребують комплексної підтримки, що поєднує заходи зайнятості з житловою, соціальною та регіональною політикою. Для цієї групи важливим є не лише працевлаштування, а й довгострокова інтеграція у громади прийому.

Молодь становить стратегічний резерв ринку праці, однак у післявоєнний період стикається з ризиками відкладеного старту трудової кар'єри та втрати навичок. Політика зайнятості має створювати умови для першого робочого місця, розвитку дуальної освіти та професійного наставництва.

Жінки, особливо ті, які поєднують професійну діяльність з сімейними обов'язками, потребують гнучких форм зайнятості та доступу до соціальної інфраструктури. У післявоєнний період зростає роль жінок у відновленні економіки, що потребує відповідної підтримки з боку держави.

Особи з інвалідністю, кількість яких зросла внаслідок війни, потребують адаптації робочих місць, професійної реабілітації та подолання дискримінаційних бар'єрів на ринку праці.

Поверненці та працівники з регіонів зруйнованої інфраструктури потребують цільових програм підтримки зайнятості, спрямованих на відновлення економічної активності у постраждалих громадах.

4. Очікувані результати реалізації концепції

Реалізація концепції державної політики відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови має забезпечити досягнення комплексу соціально-економічних результатів.

У коротко- та середньостроковій перспективі очікується стабілізація ринку праці, зменшення рівня безробіття та поступове зростання зайнятості населення. У середньо- та довгостроковій перспективі ключовими результатами мають стати підвищення якості зайнятості, зростання продуктивності праці та формування конкурентоспроможного людського капіталу.

Важливим очікуваним результатом є зменшення структурного дефіциту кадрів у пріоритетних секторах економіки, що сприятиме прискоренню темпів післявоєнної відбудови. Інтеграція вразливих груп у ринок праці дозволить знизити рівень соціальної напруги та посилити соціальну згуртованість у суспільстві.

Узагальнюючи, реалізація запропонованої концепції створює передумови для перетворення ринку праці України на один із ключових драйверів післявоєнного розвитку, економічної стійкості та підвищення якості життя населення.

ВІДГУК
на кваліфікаційну роботу здобувача освітнього ступеня «Магістр»
Державного університету економіки і технологій

Здобувач: Мантуленко Антон Володимирович

Тема роботи: Державна політика відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови

Обсяг роботи: 100 стор., 8 табл., 3 рис., 72 літ. джерела

Ступінь розкриття теорії дослідження: виконана робота відповідає затвердженому завданню, тема розкрита повністю, використано різні методи для розв'язання завдань дослідження, поставлена мета досягнута.

Оцінка самостійності та творчості при розкритті теми: кваліфікаційна магістерська робота виконана самостійно, при розкритті теми автором використано творчий підхід.

Оцінка наукової новизни, пропозицій та їх практичне значення: наукова новизна кваліфікаційної магістерської роботи полягає у комплексному дослідженні державної політики відновлення ринку праці України саме в контексті післявоєнної відбудови з урахуванням сучасних соціально-економічних, демографічних та інституційних викликів. Автором удосконалено підходи до розгляду ринку праці як об'єкта публічного управління, обґрунтовано необхідність інтеграції політики зайнятості з політикою регіонального розвитку, ветеранською та освітньою політиками. Практичне значення роботи полягає у можливості використання запропонованої концепції та плану реалізації державної політики відновлення ринку праці органами публічної влади та місцевого самоврядування під час розроблення програм сприяння зайнятості, професійної адаптації ветеранів, підтримки внутрішньо переміщених осіб і розвитку людського капіталу в умовах післявоєнної трансформації економіки.

Недоліки роботи: до окремих недоліків роботи можна віднести недостатню деталізацію механізмів ресурсного забезпечення запропонованих заходів державної політики відновлення ринку праці, зокрема в частині фінансових та кадрових обмежень їх практичної реалізації. Також окремі положення аналітичної частини могли б бути посилені розширеним порівняльним аналізом досвіду країн, що проходили післявоєнне відновлення ринку праці. Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер, не знижують загального наукового рівня роботи та не впливають на позитивну оцінку її змісту і практичної спрямованості.

Загальні висновки: Кваліфікаційна магістерська робота допускається до захисту в ЕК. Автору може бути присвоєний освітній ступінь магістр зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник _____
 (підпис)

к.е.н., доц. Г.В. Пурій
 (посада, ініціали, прізвище)

19.01.2026
 (дата)

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу здобувача освітнього ступеня «Магістр»
Державного університету економіки і технологій

Мантуленко Антон Володимирович
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

На тему: Державна політика відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови

1. Актуальність і практичне значення роботи. Актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи зумовлена глибокими трансформаціями ринку праці України, спричиненими повномасштабною війною та необхідністю післявоєнної відбудови держави. Масові міграційні процеси, демографічні втрати, зростання безробіття, структурні дисбаланси зайнятості та потреба у реінтеграції ветеранів війни й внутрішньо переміщених осіб актуалізують перегляд підходів до формування державної політики у сфері ринку праці. За цих умов відновлення ринку праці розглядається не лише як соціальна, а й як стратегічна складова економічної безпеки та сталого розвитку країни. Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів органами публічної влади та місцевого самоврядування під час формування й реалізації державних і регіональних програм зайнятості в умовах післявоєнної відбудови.

2. Позитивні сторони у роботі, які бажаеть підкреслити рецензент. Магістерська робота характеризується логічною та послідовною структурою, чітким формулюванням мети й завдань дослідження, а також належним рівнем теоретико-методологічного опрацювання проблематики державної політики ринку праці. Автор демонструє ґрунтовне володіння науковими підходами до аналізу соціально-економічних процесів і публічного управління. Позитивно оцінюється комплексний характер дослідження, що поєднує аналіз теоретичних концепцій, нормативно-правових засад і сучасного стану ринку праці України. Особливої уваги заслуговує акцент на людиноцентричному підході, врахування ролі людського капіталу, а також розгляд проблем реінтеграції ветеранів і внутрішньо переміщених осіб як пріоритетних напрямів державної політики зайнятості. Робота відзначається аргументованими висновками та чіткою практичною спрямованістю.

3. Недоліки або дискусійні питання у роботі. До окремих недоліків роботи можна віднести обмежені можливості кількісного вимірювання. Разом із тим у роботі наявні окремі дискусійні моменти. Зокрема, аналітична частина могла б бути посилена ширшим використанням кількісних показників і прогнозних розрахунків щодо динаміки зайнятості в післявоєнний період. Крім того,

окремі запропоновані заходи державної політики потребують детальнішого обґрунтування з позицій їх фінансового та інституційного забезпечення. Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної наукової та практичної цінності дослідження.

4. Оцінка якості запропонованих здобувачем заходів і пропозицій, їх практична цінність. Запропоновані у магістерській роботі напрями та заходи удосконалення державної політики відновлення ринку праці є науково обґрунтованими, логічно узгодженими та орієнтованими на практичне застосування. Вони враховують специфіку післявоєнної трансформації економіки, потреби різних соціальних груп та необхідність міжсекторальної взаємодії. Практична цінність роботи полягає у можливості використання її результатів під час розроблення державних і регіональних програм зайнятості, планування активних заходів на ринку праці, а також у процесах відновлення трудового потенціалу України. Загалом робота відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних магістерських досліджень, і заслуговує на позитивну оцінку.

5. Загальний висновок рецензента (рекомендувати чи не рекомендувати):
Робота Мантуленка Антона Володимировича рекомендується до захисту в ЕК.

Рецензент:

Професор кафедри міжнародних відносин,
доктор педагогічних наук

В.В. КУЛІШОВ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ОЦІНЮВАЛЬНИЙ ЛИСТ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

здобувача освітнього ступеня «Магістр»

спец. 281 Публічне управління та адміністрування

Мантуленко Антон Володимирович

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Критерії	Нормативне значення, балів	Оцінка кваліфікаційної роботи за критеріями
1. Оцінювання змістовних аспектів кваліфікаційної роботи		
1.1. <i>Загальний рівень розкриття теми</i> (відповідність виконаної роботи затвердженому завданню, повнота та рівень розв'язання завдань дослідження, досягнення поставленої мети)	0-10	10
1.2. <i>Теоретична цінність отриманих результатів</i> (глибина, всебічність і повнота викладення теоретичного матеріалу, відображення дискусійних питань, загальний рівень опрацювання джерел, рівень узагальнення існуючих теоретичних підходів, методів і методик, обґрунтованість висновків щодо узагальнення теоретичних положень теми)	0- 15	15
1.3. <i>Практична цінність отриманих результатів</i> (використання сучасних та оригінальних методів дослідження, наявність елементів наукової новизни, рівень вірогідності і надійності аналітичного обґрунтування, глибина аналітично-діагностичного вивчення стану прояву проблеми, відсутність помилок у розрахунках, актуальність зібраних і проаналізованих даних, обґрунтованість висновків щодо фактичного стану та перспектив розвитку проблеми, що досліджується)	0-20	20
1.4. <i>Наявність логічної послідовності й наукового стилю викладу матеріалу дослідження</i> (володіння студентом літературною мовою і професійною термінологією, вміння логічно, аргументовано викладати результати досліджень і розробок, вдало використовувати графічний матеріал)	0-10	10
2. Оцінювання організаційних аспектів кваліфікаційної роботи		
2.1. Дотримання графіка виконання кваліфікаційної роботи	0-5	5
2.2. Відповідність роботи вимогам щодо її оформлення	0-5	5
2.3. Наявність підтвердження апробації результатів дослідження	0-5	5
Усього за критеріями змістовності і оформлення	Max 70 балів	70
3. Захист кваліфікаційної роботи		
3.1. <i>Презентація роботи</i> (якість викладення змісту кваліфікаційної роботи в доповіді, стиль викладення, мовна /грамотність, якість графічного матеріалу)	0-10	
3.2. <i>Відповіді на поставлені запитання, вміння вести наукову дискусію</i> (вміння стисло, змістовно, переконливо, аргументовано відповідати на поставлені запитання, а також на зауваження керівника та рецензента)	0-20	
Усього за критеріями захисту кваліфікаційної роботи	0-30 балів	
Загальна кількість балів	Max 100 балів	

Голова комісії _____

В.В. Орлов, канд. наук держ. упр., доцент

Заст. голови комісії _____

Г.В. Коваль, доктор наук держ. упр., професор

Зовнішній експерт _____

О.С. Ольшанвська, депутат, арбітражний керуючий Дніпропетровської ОДА

Член комісії _____

Г.В.Пурій, зав.каф. публічного управління і адміністрування ДУЕТ, к.е.н., доцент

Декларація
про дотримання академічної доброчесності під час написання кваліфікаційної
роботи магістра
Державного університету економіки і технологій

Я, Мантуленко Антон Володимирович, здобувач 2 курсу, групи ПУА-24м Державного університету економіки і технологій розумію і підтримую політику закладу із академічної доброчесності. Я не надавав і не одержував заборонену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

19.01.2026
(дата)

(підпис)

А.В. МАНТУЛЕНКО
(Ініціали, ПРІЗВИЩЕ)

ЗГОДА
здобувача освіти Державного університету економіки і технологій
на розміщення в Репозитарії ДУЕТ

Я, Мантуленко Антон Володимирович, підтримую політику Державного університету економіки і технологій щодо відкритого доступу до результатів освітньої діяльності. Поінформований, що відповідно до пункту 5.8 «Положення про Репозитарій (електронну базу даних) Державного університету економіки і технологій», моя кваліфікаційна робота магістра на тему: «Державна політика відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови» буде розміщена в Репозитарії ДУЕТ.

Ознайомлений з умовами такого розміщення та погоджуюсь на оприлюднення повного тексту роботи в електронному форматі.

19.01.2026
(дата)

(підпис)

А.В. МАНТУЛЕНКО
(Ініціали, ПРІЗВИЩЕ)

ЗГОДА

здобувача освіти Державного університету економіки і технологій про перевірку кваліфікаційної роботи на прояви академічного плагіату та розміщення в Репозитарії ДУЕТ

Я, Мантуленко Антон Володимирович, підтримую політику Державного університету економіки і технологій з академічної доброчесності і відкритого доступу. Стверджую, що кваліфікаційна магістерська робота «Державна політика відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови» виконана самостійно та не містить академічного плагіату. Я не надавав не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Державного університету економіки і технологій ознайомлений. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення норм академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Також я поінформований, що відповідно до пункту 5.8 «Положення про Репозитарій (електронну базу даних) Державного університету економіки і технологій» згадана робота буде розміщена в Електронному архіві Університету (Репозитарії ДУЕТ) та ознайомлена з умовами такого розміщення.

19.01.2026

(дата)

(підпис)

А.В. МАНТУЛЕНКО

(Ініціали, ПРІЗВИЩЕ)

Author / Автор	Мантуленко, А.В.
Title / Назва	Державна політика відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови
Date of Issue / Дата видання	2026
Publisher / Видавець	Державний університет економіки і технологій
Citation / Цитування	Мантуленко А.В. Державна політика відновлення ринку праці України в умовах післявоєнної відбудови: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра: спец. 281 – Публічне управління та адміністрування / наук. кер. Г.В. Пурій. Кривий Ріг: Державний університет економіки і технологій, 2026. 100 с.
Subject Keywords / Ключові слова	державна політика відновлення ринку праці, публічне управління зайнятістю, післявоєнна відбудова України, ринок праці як об'єкт публічного управління, активна політика зайнятості, людський капітал та трудовий потенціал, реінтеграція ветеранів та ВПО, соціально-економічна стійкість і розвиток.
Abstract / Анотація	Кваліфікаційна магістерська робота присвячена дослідженню державної політики відновлення ринку праці України як ключового чинника забезпечення соціально-економічної стійкості, відновлення людського капіталу та сталого розвитку держави в умовах післявоєнної відбудови. Об'єктом дослідження є система публічного управління у сфері ринку праці та зайнятості населення України, в межах якої політика відновлення ринку праці розглядається як складова загальної політики післявоєнного відновлення та економічної безпеки держави. У роботі систематизовано теоретичні підходи до трактування ринку праці, державної політики зайнятості та публічного управління соціально-економічними процесами, узагальнено вітчизняний і міжнародний досвід формування політики відновлення ринку праці в посткризових і постконфліктних умовах. Проаналізовано сучасний стан та ключові проблеми функціонування ринку праці України, визначено основні виклики його відновлення в умовах післявоєнної відбудови, зокрема демографічні втрати, структурні диспропорції зайнятості, трудову міграцію та необхідність реінтеграції ветеранів війни й внутрішньо переміщених осіб. На основі проведеного аналізу обґрунтовано напрями удосконалення державної політики відновлення ринку праці шляхом застосування комплексного, людиноцентричного та стратегічного підходів. Запропоновано концепцію та практичні рекомендації щодо підвищення результативності активної політики зайнятості, розвитку трудового потенціалу та посилення ролі органів публічної влади й місцевого самоврядування у відновленні ринку праці. Отримані результати мають прикладне значення та можуть бути використані під час формування державних і регіональних програм зайнятості, а також у процесах післявоєнного соціально-економічного відновлення України.